



1913-yil aprel oyidan chiqib boshlagan

Fidoyilik —
Vatanga xizmat demak!

2024-yil 22-fevral, payshanba,
22-23 (23.899-23.900)-son

**KUN
HIKMATI**

Bilmaslikni tan
olish - oqillik,
bilishga intilish -
ulug'lik belgisi

Zarafshon



www.zarnews.uz <https://www.facebook.com/zarnews.uz> [@zarnews_uz](https://twitter.com/zarnews_uz) https://twitter.com/zarnews_uz

“IJTIMOIY KARTA” JORIY ETILADI



20-fevralda Prezident Sh.Mirziyoyev raisligida ijtimoiy himoya sohasidagi xizmatlar qamrovini yanada kengaytirish bo'yicha ustuvor vazifalar yuzasidan videoselektor yig'ilishi bo'lib o'tdi.

Unda sohada amalga oshirilgan ishlar tanqidiy tahlil qilinib, eski tizimni tubdan o'zgartirish kerakligi ta'kidlandi. Jumladan, Prezident sohadagi umumiy yondashuv o'zini oqlamagan, har bir oila va inson taqdiriga alohida professional yondashish lozimligini qayd etib, ustuvor yo'nalishlarni belgilab berdi.

Unga ko'ra, ijtimoiy himoyaga muhtoj aholini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, xizmatlar ko'rsatish jarayonlarini soddalashtirish va tezlashtirish maqsadida:

- ehtiyojmand toifani belgilash bo'yicha mezonlar ishlab chiqiladi;
- har bir muhtoj fuqaro bo'yicha individual ijtimoiy

xizmatlar dasturi tuziladi.

Protez vositalarini berish, nafaqa va qarovsiz qolgan bolalarga vasiylikni rasmiylashtirish, o'zgalar parvarishiga muhtoj keksalarni yolg'iz deb e'tirof etish kabi **49 ta ijtimoiy xizmat mahallagacha tushiriladi.** Mahallada ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish elektron platformasi ishlab chiqiladi.

Joriy yilning 1-oktabridan aholiga ko'rsatiladigan barcha ijtimoiy yordamlarni **“ijtimoiy karta”** orqali moliylashtirish joriy etiladi.

Unga avvalo, “Saxovat va ko'mak”, “Ayollar daftari”, “Yoshlar daftari” jamg'armalari, keyinchalik bosqichma-bosqich 74 turdagi ijtimoiy nafaqa va yordamlar o'tkaziladi. Ushbu karta orqali transport va kommunal sohalardagi imtiyozlardan ham foydalanish mumkin bo'ladi.

Prezident tumanlardagi davolash o'rinlarining 5 foizi nogironligi bo'lganlarni reabilitatsiya qilishga ajratilishi, tuman markaziy shifoxonalarida **tibbiy reabilitatsiya xonalari**

tashkil etilishini aytdi.

Protez vositalari 18 turdan 30 turga, ajratilayotgan mablag' esa 1,5 barobar oshirilib, 100 milliard so'mga yetkaziladi hamda ular bilan ta'minlash elektron shaklda bo'ladi. Nogironligi bo'lgan shaxslar bunday vositalarni uydan turib, vaucher orqali onlayn yoki “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazi yordamida istalgan ishlab chiqaruvchidan olishi mumkin bo'ladi.

Shuningdek, **“bino va inshootlarni qurish loyihasi** nogironligi bo'lganlar uchun qulay muhit yaratilganligi bo'yicha ham **majburiy ekspertizadan o'tkaziladi.** Xodimlarining 50 foizida nogironlik bo'lgan tadbirkorlarga davlat buyurtmachilari bilan to'g'ridan-to'g'ri shartnoma tuzish imkoniyati beriladi. Bunday odamlarni ishga olgan korxonalariga tadbirkorlik reytingida qo'shimcha ball beriladi.

Nogironligi bo'lganlar uchun Sportni rivojlantirish assotsiatsiyasi tashkil etiladi. Paralimpiya qo'mitasi, tegishli sport federatsiyalari, O'zbekiston maxsus olimpiadasi assotsiatsiya tarkibiga kiradi.

Voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam ko'rsatish markazlari **“Hayot maktabi”** sifatida qayta tashkil etiladi. Oliyog'ni tamomlagan, ota-ona mehridan mahrum bo'lgan yoshlarni davlat tashkilotlariga ishga joylashtirish bo'yicha tizim yaratiladi. “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazlari tomonidan haqiqatda uy-joyga muhtoj yoshlar ro'yxati shakllantiriladi, ularga beriladigan uy-joyning narxi bozor bahosidan kelib chiqib, hududlar kesimida belgilanadi.

Joriy yilda bu maqsadlar uchun ajratiladigan mablag'lar 140 milliard so'mga yetkaziladi. Mutasaddilarga joriy yilning **1-iyuniga** qadar navbatda turgan **500 nafar yetim bolani uy-joy bilan ta'minlash** topshirildi.

Bundan tashqari, **tazyiqqa uchragan ayollar reyestri** tuzilib, ularga mahallada tezkor kompleks xizmat ko'rsatish tizimi joriy qilinadi.

Har bir tuman shifoxonasida **zo'ravonlikka uchraganlarga tibbiy va ruhiy yordam ko'rsatish uchun tunu kun ishlaydigan xonalar** tashkil etiladi. Qiyin vaziyatdagi yosh onalarni qo'llab-quvvatlash uchun **“Onalar maskani”** xizmati yo'lga qo'yiladi.



Bir jumlada

“Kattaqo'rg'on”

suv ombori hududida zamonaviy ovqatlanish shoxobchalari, yopiq va ochiq turdagi akvapark, havo sharlari va suv texnikalari (skuter va katedralar), bolalar oromgohi, mehmonxona va 8 ming o'rinli amfiteatrdan iborat madaniyat va turizm klasteri tashkil etiladi.

Jomboy tumanida

fuqarolarga huquqiy masalalarda onlayn maslahat va tushuntirishlar berish, birlamchi bepul yuridik yordam ko'rsatish maqsadida “Madad” nodavlat notijorat tashkilotining hududiy byurosi ish boshladi.

Kattaqo'rg'on tumani

Mirzo Ulug'bek mahallasida joylashgan “Kumush tola” xususiy korxonasi 12 nafar fuqaroni ishga taklif etdi.

Oqdaryo tumani-

dagi 20-IDUM issiqligini ta'minlash maqsadida tuman don qabul qilish maskani homiyligida 1 tonna, tuman pochta aloqa bog'lamasi tomonidan 0,5 tonna ko'mir yetkazib berildi.

Urgut tumani Mir-

zaqishloq mahallasidagi 33-umumiy o'rta ta'lim maktabining ikki qavatli qo'shimcha binosi foydalanishga topshirildi.

Sovuqqa qarshi choralar ko'rib qo'yil(ma)ganmidi?

Dolzarb mavzu

Bu yil qish qishligini qilmadi hisob. Shu paytgacha deyarli qattiq sovuq bo'lmadi. Biroq fasl yakunida yoqqan qor ko'pchilikni esankiratib qo'ydi. Ayniqsa, kommunal xizmat sohasi vakillari shoshib qoldi. Chunki qattiq sovuq sabab viloyatimizning deyarli barcha shahar va tumanlarida elektr energiyasi va tabiiy gaz ta'minotida muammolar yuzaga keldi.

Xo'sh, viloyatdagi mazkur sohalarga mas'ul tashkilotlar bunday vaziyatda qanday yo'l tutmoqda? Nima uchun elektr ta'minoti va tabiiy gaz tarmoqlarida uzilishlar kuzatilmoqda? Bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun qanday choralar ko'rilmoqda?

“Hududiy elektr tarmoqlari” AJ Samarqand hududiy filialidan olingan ma'lumotlarga qaraganda, ayni vaqtda viloyatda 142 ta katta nimstansiya ishlab turibdi. Yuqori kuchlanishli havo tarmoqlarida avariya holatlari bo'lmabdi.

Biroq yurtimizda havo haroratining keskin sovishi natijasida elektr energiyasiga bo'lgan talab ortib, yuklamalar hosil bo'lyapti, deydi “Hududiy elektr tarmoqlari” AJ Samarqand hududiy filiali direktori Umid Nazarov. - Oqibatda past kuchlanishli elektr uzatish tarmoqlarida uzilishlar kelib chiqmoqda. Shuningdek, tayanch ustunlarda muzlamalar hosil bo'lishi yuzaga kelgan nosozliklarni bartaraf etishda avariya brigadalarimizga qiyinchilik tug'dirmoqda. Nima bo'lganda ham bu bizning vazifamiz. Noqulay ob-havo sharoitiga qaramay, hududlardagi 0,4 kV elektr uzatish tarmoqlaridagi nuqsonlarni bartaraf etish ishlari olib borilib, hududlarda elektr energiyasi ta'minoti qayta tiklanmoqda.

Shu kecha-kunduzda ortiqcha yuklamalarga qarab, ayrim hududlarda cheklolvar



o'rnatildi. Jumladan, Siyob hududidagi mahallalarda elektr ta'minotida uzilishlar bo'lyapti. Shuningdek, Anhor mahallasida transformator punktlaridagi nosozlik oqibatida 20 ga yaqin xonadonda elektr ta'minotida uzilishlar kuzatildi. Sartepa dahasining Zargartepa, B.Zokirov mahallalari, o'nlab ijtimoiy soha obyektlari bir sutka davomida elektr energiyasiz qoldi.

Hududlarda kuchli shamol sababli ayrim elektr tarmoqlarida nosozlik yuzaga kelishi oqibatida Samarqand, Past Darg'om, Bulung'ur, Jomboy, Toyloq va Payariq tumanlarida yashovchi 35 mingdan ortiq iste'molchi elektr ta'minotidan uzilib qoldi.

Shu kunlarda tabiiy va suyuqirilgan gaz iste'moliga ham talab oshdi. Ayrim joylarda, jumladan, Samarqand va Kattaqo'rg'on shaharlarida, Payariq, Ishtixon, Samarqand, Past Darg'om tumanlarida gaz bosimi pasaydi.

- Tabiiy gaz bosimi pasaygan

mahallalarni aniqlab, ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarga maishiy gaz ballonlari tarqataymiz, - deydi “Hududgaz-Samarqand” gaz ta'minoti korxonasi direktori o'rinbosari Xurshid Meyliyev. - Samarqand

shahridagi Xo'ja Abdudaron, Mo'lyon, Maroqand, Mehnat mahallalarida yashovchi aholiga 200dan ziyod gaz ballon yetkazib berildi.

Magistral gaz quvurlarida bosimning kamayishi sababli viloyatdagi barcha avtomobillarga gaz to'ldirish kompressor shoxobchalari (AGTKSh)ga qisqa muddatli cheklolvar kiritilgan.

Xo'sh, metan “zapravka”larga cheklolvar o'rnatilgan ekan, jamoat transporti harakatdan to'xtab qolmaydimi? Yo'lovchilar qanday qilib o'z manziliga yetib boradi? Yonilg'i bo'lmasa, maxsus mashinalar chiqindi tashishga chiqolmaydi-ku?

- Qanchalik qattiq sovuq bo'lmasin, jamoat transportining harakatida muammo bo'lmaydi, - deydi viloyat transport boshqarmasi boshlig'i Akobir Ashurov. - Yo'lovchilar kecha-kunduz ular xizmatidan foydalanishlari mumkin. Chunki “Hududgaz-Samarqand” gaz ta'minoti korxonasi bilan kelish-

gan holda Samarqand shahri, Paxtachi va Urgut tumanlarida jamoat transporti, ya'ni avtobus va mikroavtobuslar uchun bittadan maxsus yoqilg'i quyish shoxobchalari faoliyatini davom ettirmoqda. Kuniga 250 tagacha avtobus viloyatimiz hududlariga qatnamoqda.

Samarqand shahrida to'plangan chiqindilarni “Maroqand obod” davlat unitar korxonasining maxsus mashinalari tashib chiqaradi.

- Ilgari 80 dan ziyod mashinalar yordamida kuniga 500 tonnadan ziyod chiqindi tashigan bo'lsak, bugungi kunda 50 dan ziyod texnikamiz ishga chiqyapti, - deydi “Maroqand obod” DUK boshlig'i Rasul To'liqinov. - Eng katta muammomiz yoqilg'i masalasi. Ayni vaqtda Motrid mahallasidagi metan gaz to'ldirish shoxobchasidan o'lyapmiz. Bu yerda nafaqat bizning texnikalar, balki jamoat transporti, maxsus mashinalar navbat kutib turibdi. Bu ko'p vaqt olib, ish unumiga salbiy ta'sir qilyapti.

“Hududgaz-Samarqand” gaz ta'minoti korxonasidan olingan ma'lumotga qaraganda, bugundan boshlab barcha shahar va tumanlarda bittadan avtomobillarga gaz to'ldirish kompressor shoxobchasiga 2 soatdan ishlashga ruxsat beriladi. Unda ham faqat jamoat transporti, chiqindi tashuvchi texnikalar va boshqa maxsus xizmat ko'rsatuvchi mashinalarga yoqilg'i beriladi.

Viloyat gidrometeorologiya boshqarmasi mutaxassislarining ta'kidlashlaricha, sovuq shu hafta oxirigacha davom etadi. Bu kommunal va aholiga xizmat ko'rsatish sohalari vakillaridan alohida mas'uliyat talab qiladi.

Dilmurod TO'XTAYEV.



INDALLOSINI AYTGANDA...

Komil SINDOROV, yuridik fanlar doktori, professor:

- Qum-shag'alni noqonuniy qazib olish oqibatida tabiatga yetkazilgan zarar uchun undiriladigan summa o'n barobar oshirildi. Bu jarima tadbirkorga chivin chaqqanchalik ta'sir qilmasligini hisobga olsak, moratoriy davomida ham zararni to'laganlar bemalol faoliyatini davom ettirishi mumkin. Bunda jamoatchilik faol bo'lishi kerak.

TAYINLOV



Sattorov Salohiddin Ulug'bekovich -

Samarqand viloyati adliya boshqarmasi boshlig'i lavozimiga tayinlandi. S.Sattorov ushbu tayinlovga qadar Sirdaryo viloyati adliya boshqarmasi boshlig'i lavozimida faoliyat olib borgan.

Ortiq Sultonov - “O'zbekkonsert” davlat muassasasi Samarqand viloyati bo'limiga rahbar etib tayinlandi. O.Sultonov avvalroq Samarqand shahar madaniyat bo'limi rahbari lavozimida faoliyat yuritgan.



YANA CHIQUINDI MASALASI:

QUTILAR RANG – BARANG, NATIJA QANDAY?

Yil boshidan chiqindini o'z vaqtida tashib ketish, uning utilizatsiyasi va umuman, shu sohaga oid yaxshi yangiliklarni eshita boshladik. Shaharda belgilangan joylarda chiqindi qutilari o'rnatildi, mahallalarga bir oyda bir keladigan chiqindi tashish mashinalari har hafta (ko'p qavatli uylar yo-niga har kuni) kelishi odat tusiga kirdi.

Tumanlarda ham bu borada o'zgarishlar ko'zga tashlandi. Ammo bu ishlar hali yetarli emas. Avvalo, chiqindi tashlash bilan bog'liq madaniyat yetarli shakllanmaganligi mavjud sharoit va amalga oshirilayotgan ishlarni qaysidir ma'noda yo'qqa chiqardi. Qolaversa, chiqindini to'plash, saralash, qayta ishlashda muammolar paydo bo'la boshladi. Bu kabi holatlar tizimda yangi tashabbuslar zarurligini taqozo etdi. Mamlakatimiz rahbarining shu yil yanvar oyidagi "Chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish va ularning ekologik vaziyatga salbiy ta'sirini kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni shu zarurat o'laroq yuzaga keldi.

EKOFAOLLAR FARZANLARINING KONTRAKT SUMMASINI TO'LASHDA IMTIYOZLAR BO'LADI

Farmonga ko'ra, agar maishiy chiqindi bo'yicha qarzdorlik bo'lsa, ko'chmas mulk va avtomobil oldi-sotdi shartnomasi notarial tasdiqlanmaydi.

Shu yilning 1-iyunidan chiqindi olib chiqib ketish bo'yicha qarzdorlik yuzaga kelgan taqdirda elektr energiyasi uchun to'lovlarini cheklash boshlanadi. Avvaliga jarayon Toshkent, Nukus va viloyatlar markazlarida amalga oshiriladi. Bu tartib 2025-yildan butun mamlakat bo'ylab amal qiladi. Bu xabar ham aynan Prezident farmonida keltirilgan vazifalar ijrosidan kelib chiqqan holda ko'pchilikning qulog'iga yetib bordi. Shuningdek, farmonda obodlik masalasida eng namunal mahallani aniqlash va ularni munosib rag'batlantirib borish, sanitar tozalash korxonalarining, obodonlashtirish boshqarmalarining tozalash ishlari bilan shug'ullanuvchi ishchilari, ekofaollarga va jamoatchilik ekologiya nazoratchilariga Ekologiya jamg'armasi mablag'lari hisobidan har oy 100 tadan velosiped va boshqa mukofotlar berish; har yili eng uzoq (kamida 10 yil) va sadoqatli xizmat ko'rsatgan xodimlar uchun «Tabiat uyg'unligi himoyachisi» tanlovini o'tkazish hamda ulardan 100 nafarining davlat oliy ta'lim muassasalariga to'lov-kontrakt asosida o'qishga kirgan farzandlari yoki nevaralariga kontraktning to'liq summasini Ekologiya jamg'armasi hisobidan to'lab berish (bunda talabalarga kelgusida davlat organlari va tashkilotlarida kamida uch yil ishlab berish majburiyati yuklanadi) kabilar ham ko'zda tutilgan.

Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklariga davlat sherigi sifatida obodonlashtirish boshqarmasining funksiyalarini davlat-xususiy sheriklik asosida tadbirkorlik subyektlariga o'tkazish huquqi beriladi.

Shuningdek, aholiga qulay sanitariya-gigiyena sharoitlarini yaratish, turistik jozibadorlikni oshirish va atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirish maqsadida 2024-yil 1-maydan boshlab tadbirkorlik subyektlari jamoat joylari, ijtimoiy obyektlar va aholi punktlarining belgilangan joylarida sanitariya-gigiyena shoxobchala-

rini tashkil etish huquqiga ega bo'ladi.

Xo'sh, bu kabi ishlar boshlandi, ammo yana qanday vazifalar amalga oshirilishi kerak? Aholini qiynayotgan yana qanday muammolar bor?

YUZLAB KO'P QAVATLI UYLAR QURILDI, AMMO CHIQUINDI MAYDONCHASI YO'Q

Bugungi kunda Samarqand shahri va tumanida chiqindini olib ketish bilan "Maroqand obo" tashkiloti shug'ullansa, sakkiz tumanda "Toza hudud" o'z faoliyatini ko'rsatadi, - deydi viloyat ekologiya boshqarmasi bo'lim boshlig'i Akmal Qo'shboev. - Viloyat bo'yicha 300 dan ziyod chiqindi tashish texnikasi mavjud bo'lib, ularning 39 tasi hozirgi kunda nosoz holatda. Belgilanmagan joyga chiqindi tashlash avval ham e'tiborga olinar hamda tegishli me'yoriy hujjatlar asosida ushbu qoidabuzarlikka yo'l qo'yg'lar jarimaga tortilar edi. Misol uchun, o'tgan yili 2 mingga yaqin shunday holat aniqlanib, huquqbuzarlar jarimaga tortilgandi. Bu yil esa 19 kun ichida 220 nafar fuqaroning qoidabuzarligi aniqlandi. Belgilanmagan joyga chiqindi tashlash 340 ming so'mdan 17 million so'mgacha jarima solishga sabab bo'lishi mumkin.

Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 123-moddasiga asosan avtotransport vositasidan chiqindi uloqtirish bazaviy hisoblash miqdorining ikkidan bir qismi miqdorida, ya'ni 170 ming so'm jarima undirilishiga sabab bo'ladi.

Aholini jarima orqali tozalikka o'rgatish - bu an'anaviy usul, ta'siri ham tez seziladi. Ammo masalaning boshqa tomoni ham bor. Barcha hududlarda chiqindi tashlash uchun sharoit yaratilganmi? Sharoit mavjud bo'lmagan joyda yashay-



digan aholi "belgilanmagan joyga chiqindi tashlashi" qanchalik mantiqli?

- Albatta, bu ham bugungi kunning dolzarb muammolaridan biri, - deya o'z fikrini davom ettiradi A.Qo'shboev. - Har yili shaharda yangi uylar qurilmoqda, xonadonlar soni ortmoqda. Ammo e'tibor bering, necha o'nlab uylar qurilgani holda chiqindi maydonchalari qurilmayapti. Misol uchun, keyingi uch yil ichida Samarqand shahrida bor-yo'g'i ikkita chiqindi maydonchasi qurilgan. Vaholanki, 150 xonadon uchun bitta shunday maydoncha bo'lishi kerak. Bu vazifa esa tegishli me'yoriy hujjatlar asosida qurilish tashkilotlari zimmasiga yuklatilgan. Afsuski, qurilishni qabul qilish komissiyasi a'zolari orasida ekologiya tashkilotlaridan birorta vakilning yo'qligi masalani chigallashtiradi. Shuning uchun, bu masala hamon ochiq qolmoqda.

AHOLINING QARZI 7 MILLIARD SO'M

E'tibor bergan bo'lsangiz, shahrimiz ko'chalarida turli rangdagi chiqindi qutilari paydo bo'ldi. Nihoyat chiqindi saralanib, tashlanadi deb xursand bo'lgandik. Xo'p, bunday amaliyot davom etadimi, ko'lami kengayadimi?

- Bir kunda Samarqand shahrining o'zidan 500 tonnagacha chiqindi olib ketiladi, - deydi "Maroqand obo" davlat unitar korxonasi ijrochi direktori Otajon Abdinarov. - Mahallalarga borish bo'yicha aniq grafi-

Oydagi limonni Yerdan kuzatish mumkin

Samarqand davlat universitetida O'zbekiston Respublikasi fan arbobi, akademik Bobomurod Ahmedov ishtirokida bo'lib o'tgan uchrashuvda talabalar shu va boshqa qiziqarli ma'lumotlarga ega bo'ldi.



yangi-yangi sirlar ochilmoqda. Hatto shunday teleskoplar borki, Oydagi limonni Yerdan turib kuzatish imkonini beradi.

Akademik ilm-fan yangiliklaridan tashqari, o'zi talaba bo'lgan davrlarni ham esladi.

- Markaziy Osiyoning eng

havasini keladi. Universitet ko'chasidan o'tganida nahotki, men o'qigan universitet shu bo'lsa, deb hayratlandim. Hech qachon bunaqa sharoit bo'lmagan. Siz, yoshlar eng yaxshi davrda o'qiyapsiz. O'qing, izlaning, ilm egallash o'zingizga bog'liq.

Tadbirda ishtirok etgan professor-o'qituvchilar bu uchrashuv talabalar uchun muhim mahorat darsi bo'lganligini e'tirof etdi, o'zlarini qiziqitgan savollarga javob oldi.



qadimiy ilm dargohi bo'lgan Samarqand davlat universitetida o'qiganimdan faxrlanaman, - dedi u. - Men o'qigan yillarda muhit boshqacha edi. Universitetning hozirgi binosini ko'rib, odamning

Xuddi shunday uchrashuv Nuroboda ham o'tkazildi. Unda tuman mahallalari faollari, o'qituvchi va o'quvchilar ishtirok etdi.
Navro'z IMOMOV.

Aftidan, bu yil hisobidan ilk qalin qor yoqqan kunlari ko'pchilik ishga qatnashda avtobus va taksi muammosiga uchragan ko'rinadi. O'sha kunlarda ko'pchilik yo'llar muzlama ekanini aytib, o'z ishlariga kechikkan, manzilga borishda qiynalganini ma'lum qildi.

Texnik tuz zaxirasi bir kunlik qorga yetmaydimi?



Samarqand shahrining aksariyat ko'chalarida yo'llarda tuz sepilgani sabab harakatlanish osonroq bo'ldi. Ammo tumanlarning hammasida ham bunday bo'lmaganiga o'xshaydi. Xususan, Urgut, Past Darg'om, Oqdaryo va boshqa qator tumanlarda, Samarqand shahrining chekka hududlaridagi o'quvchilarning ertalab yo'lda qiynalganini ma'lum qildi.

O'zim qalin qor yoqqan kuni Toyloq tumanidan Samarqand shahriga keldim. Qizig'i, Toyloqda markaziy yo'llarda to'liq tuz sepilgan. Ammo xalqaro turizm markazi yaqinidan shaharga o'tiladigan ko'prikkamashinada chiqish oson bo'lmadi - yo'lga hech narsa sepilmagan. Umuman, ertalab Usta Umar Jo'raqulovday obod ko'chada hech narsa sepilmagan meni hayron qoldirdi. Bunday muzlama bo'lib qolgan ko'chalar shaharda kam bo'ldi.

Shu kunlarda qordan keyin yo'llar bo'yicha muzlamalar uchun "sariq qum" zaxirasini qilish yana esga olinar boshlandi. Fikrimcha, bunga hojat yo'q. Chunki yilda, afsuski, bir yoki ikki marta qor yog'moqda va atigi shu uchun yil bo'yi yo'llar yoqasida qum uyumi yotishi unchalik ham yoqimli emas. Qolaversa, uning yarmi yo'yilib, yo'q bo'lib ham ketadi. Modomiki, qor yog'ishi endi bizda kamyob ekan, maxsus bazalarda tuz zaxirasini qilib qo'yish va qor yoqqan kunlari sepib chiqish kerak. Bunga texnikalarni jalb qilish o'ziga muammo demasa, yo'llar yoqasini to'ldirishdan osonroq.

Bu masala ijtimoiy tarmoqlarda ko'tarilgach, o'quvchilar ham turlicha mulohazalarini bildirdi. Jumladan, obunachilardan biri shunday deydi: "Ko'chalarda YPX hodimlarining qo'l bilan tuz sepib yurishlarini ko'rdik.

Anvar MUSTAFOQULOV.

Kun mavzusi

Juma kuni tunda o'chgan chiroq shanba tongida ham yonmadi. Isitish tizimi tugul sovuq suv ham elektr energiyasi bo'lmasa chiqmaydi. Uni-ku, qo'shnilarning pishma kranidan amalladik. Uyni isitish muammo.

- Xonam so'vib ketdi, - deya o'g'lim ham, qizim ham onasi bilan o'tirgan uyga kirib kelishdi. Xullas, mo'rini ochdik, ombordan pechni olib kelib o'rnatdik. Quruq shox-shabba, to'r'vaning ostida qolgan ko'mirni qalab qo'ydiq. Kichik o'g'limning xursand bo'lib qiyqirgani zavqlantirib yubordi. Demak, muammo hal bo'ldi - uyni isitsa bo'ladi.

ELEKTRIKLARGA RAHMAT!

Rost, chiroq o'chgan va pech yoqishga majbur bo'lganim ancha vaqtdan beri rejalashtirib, lekin qilmay yurgan ishimni tugatishimga sabab bo'ldi: hovlimda 20, balki 30 tuz meva bor, tarvaqaylab ketgan shoxlarini kesdim.

Chiqindiga o'xshab turmasligi uchun ularni pechkaga moslab, maydalay boshladim.

- Bularni yoqamizmi, dada?

Qor o'ynab, sovg'otsa, isinib, yana hovliga chiqqan o'g'lim javobimni ham kutmay ularni uy ichiga tashiy boshladi.

Indallosini aytganda, ortda qolgan shanba kuni hech qachon nolimaslik, yuzaga kelgan har qanday vaziyatdan to'g'ri foydalanish bo'yicha yana bir "dars" bo'ldi.

MENGA O'XSHAYDIGANLAR

Gurillab turgan pechka yonida oilaviy tushlik qilishning gashtini his qilishimga sababchi bo'lganlar-

gimiz bor, ixtiyorimizda 117 ta texnika mavjud. Afsuski, ularning bir nechtasi hozirgi kunda nosoz holatda. Gap shundaki, hozirgi paytga kelib, aholining debitorlik qarzi 7 milliard so'mni tashkil etadi. Bu korxonamizning moliyaviy ahvoriga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Chiqindi mashinalarga solib, olib ketilayotganda saralanmaydi. Bugun bu masalada turli holatlar bor. Qayta ishlanadigan ikkilamchi xomashyo aksar holatlarda saralanishdan oldin olib ketib qolinadi. Ularni qabul qiladigan, noqonuniy faoliyat ko'rsatadigan qabul punktlari hamon ishlab turibdi. Prezident qarorida bu kabi qabul punktlarini tashkil etish uchun tadbirkorlik subyektlariga ham ruxsat berilishi belgilandi.

GAP FAQAT JARIMADA EMAS

- Viloyatimizning bir nechta shahar, tumanlarida chiqindi tashlash masalasi bo'yicha monitoring olib borildi, - deydi "Yuksalish" umummilliy harakati viloyat bo'linmasi rahbari Elyor Hamroyev. - Qonunchilikka ko'ra, chiqindilarni saqlash sanitariya normalari va qoidalariga, ekologik xavfsizlik talablariga muvofiq bo'lishi kerak. Sanoat chiqindilarini va maishiy chiqindilarni maxsus texnik moslamalarsiz zararsizlantirish taqiqlangan bo'lib, xavfli chiqindilarni ekologik sertifikat hamda ularni tashish uchun berilgan ruxsatnoma mavjud bo'lgan taqdirda maxsus jihozlangan transport vositalarida tashilishi, ko'mib tashlanadigan joy hokimiyat tomonidan belgilanishi hamda shahar va tuman obodonlashtirish bo'limlari tomonidan doimiy nazoratda bo'lishi lozim. Biz hududlarda bu masalaga qanchalik e'tibor qaratilayotganligini kuzatdik, kezi kelganda, tushuncha berdik. Gap faqat kimnidir jarimaga tortib, qo'rqitishda emas, odamlarda atrof-muhitga munosabatni o'zgartirishda.

Bu masalalar yaqinda "Yuksalish" umummilliy harakati viloyat bo'linmasi tomonidan davlat va nodavlat notijorat tashkilotlari ishtirok etgan jamoatchilik eshituvida muhokama etildi. Unda turli xil fikr-mulohazalar hamda takliflar bildirildi.

Xulosa o'rinda bir misolni aytib o'tmoqchiman. Tahririyatimiz joylashgan Ulug' Tursunov ko'chasidagi bir hudud qancha gapirilmasin, e'tirozlar bildirilmasin, chiqindi to'planadigan o'choqqa aylanib qolyapti. Uni chetdan kelib hech kim tashlayotgani yo'q, shu mahallada yashovchilarning o'zlari. Vaholanki, mahallaga har hafta chiqindi tashish mashinasi muntazam kelib turishiga guvohmiz.

Darvoqe, farmonda "belgilangan tartibda avtomobil yo'llarida yo'l harakati qoidalari buzilganligini maxsus avtomatlashtirilgan foto va video qayd etish dasturiy-texnik vositalarini o'rnatgan tadbirkorlik subyektlariga ekologik huquqbuzarliklarni qayd etish va Davlat ekologik nazorat inspeksiyasiga xabar qilish huquqini berish ham ko'zda tutilgan. "Bunda, tadbirkorlik subyektlari javobgarlikka tortish choralarini ko'rilishi natijasida jarima sifatida undirilgan mablag'ning 20 foizi miqdoridagi pul mukofoti bilan rag'batlantiriladi. Aholiga o'z tashabbusi bilan chiqindixonalarga aylangan yoki tizimli ravishda chiqindilar noqonuniy ravishda tashlab ketilishi kuzatiladigan hududlarda o'z mablag'lari hisobidan foto va video qayd etish dasturiy-texnik vositalarini o'rnatish yuzasidan vazirlikka buyurtma berish imkoniyatini yaratilgan. Yuqoridagi misolning o'zi ushbu muammo yechimida bundan boshqa chora qolmagan, degan xulosaga olib keladi.

Gulruh MO'MINOVA.

Elektriklarga RAHMAT yoki ular menga o'xsharkan



ga samimiy rahmat aytdim. - Dada, "dom" dagilar svet o'chib qolsa, nima qiladi? - so'radi kichik o'g'lim. - Bilmayman. - Sovuqda ular pechka o'rnatolmaydi-ku?! - Bilmasam. - Pechka qo'ysayam daraxtlari yo'q-ku, butab, yoqib, ularni isitishlari uchun. - Nima ishim bor, o'g'lim, ovqatningi ye-sang-chi?! - Elektriklar ham sizga o'xsharkan-da, dada! - Nega unaqqa deysan?

- Ularniyam boshqalar bilan ishi yo'q ekan-ku. Bo'lmasa, "dom" dagilarning "svet"ini o'chirmasdi...

Y.MARQAYEV.



Samarqandlik yigit-qizlarning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazish, ularning bilim olishi, til o'rganishi, kasb-hunar egallashi, sport bilan shug'ullanishiga imkoniyatlar yaratish uchun Yoshlar ishlari agentligi viloyat boshqarmasi hamda shahar va tuman bo'limlari tomonidan salmoqli ishlar amalga oshirilyapti. Olib borilayotgan bu ishlar 2024-yil – Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yilida yanada jonlanishi kutilyapti.

Yoshlarga e'tibor qanday?

9 TA SHAHAR VA TUMANDA YOSHLAR MARKAZI MAVJUD EMAS

Yoshlar ishlari agentligi shahar va tuman bo'limlari faoliyati samaradorligini oshirish, o'g'il-qizlarning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazish maqsadida turli to'garaklar tashkil etish uchun munosib sharoitlar kerak. Buning uchun maxsus bino bo'lsa, yanada yaxshi.

- Samarqand shahridagi Yoshlar markazi binosi 2003-yilda qurilgan, - deydi agentlik viloyat boshqarmasi axborot xizmati rahbari Charos Saidova. - 2018-yilda qayta ta'mirlangan. Bino 2 qavatdan iborat bo'lib, bir vaqtning o'zida ming nafar yoshni o'z bag'riga sig'dira oladi. Keyingi 3-4 yil ichida viloyatimizning olis hududlari – Qo'shrabot, Paxtachi va Nurobod tumanlarida ham yoshlar markazi binolari qurilib, foydalanishga topshirildi. Past Darg'om, Payariq va Toyloq tumanlarida bunday markaz binolari qurilishi yakuniga yetmagan. Viloyatning 9 ta shahar va tumanida yoshlar markazi binosi mavjud emas.

15 TURDAGI TO'GARAKKA 800 NAFAR O'QUVCHI QAMRAB OLINGAN

Samarqand shahridagi Yoshlar markazi qoshida tashkil etilgan to'garaklar ilm olish va hunar egallashga qiziquvchi yigit-qizlar uchun xizmat ko'rsatadi. Bugungi kunda markazda "Ibrat tillari" loyihasi doirasida faoliyat yuritayotgan to'garaklarda yoshlar ingliz va rus tillarini o'rganib kelmoqda. "Kompyuter savodxonligi va robototexnika" to'garagi faoliyatini yanada samarali tashkil etish va yoshlarni IT sohasiga keng jalb qilishga ham alohida e'tibor qaratilgan. "Inklyuziv ta'lim markazi", "Iste'dodli yosh jurnalistlar" va "Volontyorlar" maktablari ham yoshlar bo'sh vaqtini mazmunli o'tkaziyapti.

"Zakovat klubi" o'tgan yil 150 ming nafar yoshni qamrab olib, joriy yilda faoliyatini yanada kengaytirishni maqsad qilgan.

- Klub shu paytgacha yoshlarning faqat intellektual bilimni sinash va salohiyatini oshirishga e'tibor qaratib kelgan, - deydi "Zakovat klubi" nodavlat notijorat tashkiloti hududiy koordinatori Oxunjon Nizomov. - Endilikda bir qator yangi loyihalar amalga oshirilmoqda. Masalan, axborot texnologiyalariga qiziquvchi yoshlar o'rtasida dasturlar yaratish, ekologiya bilan bog'liq muammolarga yechim topish va boshqa masalalar bo'yicha yigit-qizlarni sinovdan o'tkazish hamda dunyoqarashini kengaytirish maqsad qilingan.

GERMANIYALIKLAR BILAN HAMKORLIKDA...

2021-yilda "German Sparkassenstiftung for International Cooperation" tashkiloti va "Yoshlar kelajagimiz" jamg'armasi hamkorligida «Yosh fermerlar innovatsion markazi» tashkil etilgan edi. Bu markazda qishloq xo'jaligi sohasiga qiziquvchi yoshlarga tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi biznes-treninglar o'tkaziladi.

- Markazda 3 nafar malakali mutaxassis faoliyat yuritadi, - deydi "Yoshlar kelajagimiz" jamg'armasi viloyat filiali bosh mutaxassisi Sanjar Salohiddinov. - Bu murabbiylar tomonidan yosh yigit-qizlarning agrar sohada tadbirkorlik qilishi, biznes-reja tuzishi, kredit olishi va undan samarali foydalanishiga ko'maklashish, asosiysi, ularning moliyaviy va huquqiy savodxonligini oshirish bo'yicha seminarlar tashkil etib kelinmoqda. Darslar noan'anaviy, ya'ni o'yin tarzida tashkil etiladi. Markaz tinglovchilari bilan germaniyalik mutaxassislar o'rtasida suhbatlar ham o'tkazib turiladi. Ahamiyatli, 2022-yilda «Yoshlar kuni» bayrami arafasida markazga "Damas" avtomobili topshirildi. Bu viloyatning turli hududlaridagi ekin maydonlarida, xo'jaliklarda sayyor seminarlar o'tkazish imkonini berdi. Shuningdek, moddiy mablag'ga ehtiyoji bor yoshlar uchun "German Sparkassenstiftung for International Cooperation" tashkiloti tomonidan imtiyozli kreditlar ajratilyapti. Shu paytga qadar 20 nafarqa yaqin yosh imtiyozli kredit asosida tadbirkorlikni yo'lga qo'ydi.

YANGI MARRALAR SARI INTILAMIZ

O'tgan 2023-yil samarqandlik yoshlar uchun muvaffaqiyatlarga boy bo'ldi. 2024-yil - Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yilida yanada yuqori natijalarni qo'lga kiritishga harakat qilinmoqda.

- Keyingi yillarda asosiy e'tibor muammolari mavjud yoshlarga qaratilmoqda, - deydi Yoshlar ishlari agentligi viloyat boshqarmasi boshlig'i Husan To'xtayev. - Jumladan, o'tgan yili viloyatimizdagi 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan 1 million 72 ming nafar yoshni "yashil", "sariq" va "qizil", ya'ni yaxshi, o'rta va og'ir toifalarga ajratgan edik. "Qizil", toifadagi 28 ming 324 nafar yoshga birlashtirilgan rahbarlar tomonidan ularning sharoiti o'rganilib, muammolariga yechim topish maqsadida ko'mak ko'rsatildi. Bu yilgi xatlov natijasida aniqlangan 18 ming 727 nafar yoshga moddiy va ma'naviy yordamlar ko'rsatilishi rejalashtirilgan. 24 ming 59 nafar ishsiz yoshning bandligi ta'minlanadi. Huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo'lgan 4134 nafar yoshga hayotida to'g'ri yo'lni topishlariga ko'maklashish uchun "Harakatlar reja" loyihasi amalga oshirildi.

O'tgan yilda "Besh tashabbus" olimpiadasi va paralimpiadasining respublika bosqichida umumijamoa hisobida viloyatimiz yoshlari birinchi o'rinni qo'lga kiritdi. Bundan ruhanib, mazkur musobaqalarning quybi bosqichlarini yanada ko'tarinki ruhda o'tkazib, birinchi o'ldan boy bermaslikka harakat qilinmoqda. Musobaqalarga 895 ming nafardan ortiq yoshlar qamrab olinishi kutilmoqda.

Sharoiti og'ir hududlarda yoshlarning ta'lim olishi va sport bilan shug'ullanishlari uchun qulayliklar yaratish maqsadida 4 ta maktab va 17 ta sport inshootlari barpo etilishi ko'zda tutilgan.

MUTOLAA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

Uni qanday amalga oshirish mumkin?

Bugungi kunda mamlakatimizda o'zbek adabiy tilining xalqimiz ijtimoiy hayotida va xalqaro miqyosdagi obro'-e'tiborini oshirish, davlat tilini to'laqonli joriy etishni ta'minlashga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, yoshlarning o'zbek adabiy tilida mutolaa qilishiga keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Biz bu jarayonni o'rganish, tahlil qilishni maqsad qilib, kuzatish olib bordik.

Kuzatish va tahlil jarayonida yoshlarning kitob mutolaa bo'yicha bir qancha muammolar borligi ma'lum bo'ldi.

Birinchidan, yoshlar matn mutolaa uchun ko'proq global tarmoq imkoniyatlariga berilib, ilmiy, badiiy asar mutolaa chetga surib qo'yilmogda. Ikkinchidan, ilmiy va badiiy asarlarning elektron shakli mavjudligi yoshlarda muayyan ma'lumotlarni xotirada saqlash, uzoq muddatli xotirani rivojlantirish jarayonlarini susaytirib qo'ygan.

Uchinchidan, yoshlarda o'qish va yozish ko'nikmalarini shakllantirish, axborotlarni tahlil etish, taqqoslash, umumlashtirish va xulosa chiqarish kabi analitik tafakkur yetishmayapti. Buning oqibatida yozma va og'zaki nutq ravon emas. Notiqlik, obrazli va tanqidiy fikrlash rivojlanmay qolmoqda.

To'rtinchidan, matn tanlay bilish qobiliyati, axloqiy-estetik immunitet shakllanmaganligi oqibatida ular iste'molchi jamiyati talabidan kelib chiqib, veb-sayt, giper matn, ekrandagi matn va boshqa formatlarni oddiy eshituvchi, tomosha qiluvchi va o'quvchi bo'lib, barcha narsalarni, jumladan, fahsh, "ommaviy madaniyat", g'oyaviy buzg'unchi manbalarni ham hech ikkilanmay "iste'mol" qilmoqda.

Ana shu masalalardan kelib chiqib, yoshlar mutolaa madaniyatini yuksaltirishning konseptual tamoyillarini ishlab chiqish zarur.

Yoshlarning mutolaa madaniyatini takomillashtirish maktabda va darsdan tashqari mustaqil o'qish uchun to'garaklar tashkil qilish, kitob muhokamalarini o'tkazish, mualliflar bilan adabiy uchrashuvlar uyushtirish, kutubxonalarda ijtimoiy-madaniy tadbirlar o'tkazish orqali amalga oshirilishi mumkin. Bu tadbirlar chog'ida yoshlarning mutolaa madaniyatini rivojlantirish va uning darajasini aniqlash uchun avvalo, badiiy matnning o'ziga xos xususiyatlarini his qilishi va unga munosabat bildirishga e'tibor qaratish zarur. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar o'rtasida so'rovnomalar tashkil qilish, tavsiya etilgan badiiy adabiyotlar bo'yicha fikr almashishlariga imkoniyat yaratish lozim.

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Respublika ilmiy-pedagogika kutubxonasi 2018-yil may oyidan boshlab talabalar kitobxonligi darajasini va mutolaa faolligini oshirishga ko'maklashish loyihasini amalga oshirgan. Mazkur loyiha axborot-kutubxona muassasalarining talabalarining bilim olishga qiziqishini oshirish, mutolaa madaniyatini tarbiyalash, kitobxonlikni rivojlantirish va faol kitobxonlikni targ'ib etish, elektron axborot resurslaridan faol foydalanishni yo'lga qo'yish, Respublika ilmiy-pedagogika kutubxonasini intellektual axborot markaziga aylantirishga qaratilgan edi. Loyiha doirasida belgilangan chora-tadbirlar amalga oshirilib, qo'yilgan maqsadlarga birmuncha erishilgan. Demak, gap maqsadni aniq qo'yib, unga erishish uchun harakatlarini to'g'ri yo'naltirishda.

O'tkazilgan tadqiqotlar ham yoshlarning kutubxonalaridan axborot olish madaniyatini tarbiyalashda bu omillarning asosli ekanini tasdiqladi. O'qishning intensivligi jamiyatda mutolaa madaniyatining darajasiga mutanosib bo'lib, intensivlik qanchalik yuqori bo'lsa, mutolaa madaniyatini ham shunchalik yuqori bo'ladi. Mutolaa madaniyatini orqali yoshlar ongida g'oyalar paydo bo'ladi, dunyoqarash kengayadi, tafakkur shakllanadi. Olamning individual manzarasi yaratiladi. Asosiysi, bu orqali

yoshlarda hayotiy "o'lchov birliklari" paydo bo'lib, ular har qanday mavzu, badiiy voqelikni o'z tarozisida o'lchab, fikr bildira boshlaydi. Boshqalarning his-tuyg'ularini, fikrlarini, niyatlarini tushunishga intilish inson dunyoqarashidagi o'zgarishlar bilan bog'liqdir.

Yoshlarning kitobga munosabatini aniqlash maqsadida universitetimizning psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti talabalari o'rtasida ijtimoiy so'rovnomaga tashkil etildi. Yoshlar ongida kitob va mutolaa madaniyatini tushunchalarining qanday shakllanganligini aniqlash maqsadida "Mutolaa madaniyatini shakllantirishga qaraligan insoniyat mulki, ma'naviy qadriyatidir?" degan savol qo'yildi.

Ushbu savolga berilgan javoblarning eng e'tiborlilarini saraladik.

"Kitob bu - insonning madaniy va axboriy mavjudligini, lingvistik kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan insoniyat mulki, ma'naviy qadriyatidir".

"Mutolaa bu - yoshlarning o'z-o'ziga tanqidiy qarash, o'z estetik didini o'stirish muhiti, madaniyatining o'ziga xos xususiyatlarini aks ettirishidir".

"Mutolaa madaniyatini ta'lim madaniyatini shakllantiradi. Bu yoshlarda kitob o'qish jarayonida shakllanadigan, muallif va o'quvchi o'rtasidagi munosabatini yuzaga keltiradigan kreativ voqelikdir. Mutolaa o'quvchi didini qaysi janrdagi asarni tanlay bilishiga qarab saralaydigan madaniy-psixologik jarayondir".

"Mutolaa bu - hayotni badiiy-majoziy tushunish va tushuntirish estetikasidir. Mutolaa madaniyatini yoshlarning o'zligini anglashi va atrof-muhitni badiiy-estetik o'zlashtirishga, hayotning o'tkinchi bir lahzasida ma'lum tamoyillar, ideallar asosida fikr yuritishi metodologiyasini shakllantirishga turki beradi".

Shu va boshqa fikrlardan kelib chiqib aytish mumkinki, yoshlar mutolaa beraqam e'mos. O'zligini anglangan, jamiyatga beraqam bo'lmagan inson dunyoqarashi kengayishi, tafakkuri boyishi uchun ham kitob mutolaaiga vaqt topa oladi. Buni kamolotga yetishning muhim vositasi deb biladi.

Darhaqiqat, yoshlarni kitob mutolaaiga qaratish, kitobdan bilim olishga undash uchun quyidagi vazifalarni hal qilish zarurdir.

Birinchidan, yoshlarning bilish faoliyatini rag'batlantirish. Ya'ni, kitob mutolaa orqali bilimning ro'yobga chiqishini yoshlar hayotida kuzatish kerak. Tinmay o'qib, izlanib bilim olgan yoshlarni, hech qanday korrupsion omillarsiz ishg'ala jalb qilish.

Ikkinchidan, yoshlarning ijodini namoyon qilishiga, o'z shaxsiy sifatlarini ifoda etishiga ko'maklashish. Ijodiyot - bu innovatsiya ekanini jamiyat a'zolariga metodologik uqtirish.

Uchinchidan, yoshlarga barcha qiziqitirgan ma'lumotlarni olish uchun shart-sharoit yaratish. Kitob mahsulotini olish, almashtirish, tanlashga yordam qiladigan xizmat turlari (bibliografik, virtual, mobil quilmalar, elektron mahsulotlarni tahlil qilish uchun erkin Wi-Fi zonalar) tashkil qilish.

To'rtinchidan, yoshlarda olingan ma'lumotlarni mustaqil izlash, tahlil qilish va baholash qobiliyatini shakllantirish. Bu uchun yoshlar bilan ishlaydigan institutsional tashkilot va rahbarlar, pedagoglar jamoasi yoshlarga bu qobiliyatni shakllantirish yoki qo'llab, quvvatlashda yondashuvni o'zgartirishi kerak. Ya'ni, vertikal yondashuvni gorizontalariga almashtirishi kerak.

Beshinchidan, yoshlarning kitob mutolaaiga qiziqishi darajasini doimiy ravishda, yetarli darajada monitoringini amalga oshirish, bu borada ijtimoiy tadqiqotlar natijalarini ma'rifiy jarayonlarga tatbiq qilish, yoshlarning badiiy saviasini yuqori darajada ushlab turishiga davlat darajasida ko'maklashish zarur. O'rganishlarimiz asosida yoshlar mutolaa madaniyatini yanada yuksaltirish borasida muhim chora-tadbirlar majmuasini ishlab chiqish zarur, degan xulosa qildik va uning to'rtta asosiy yo'nalishini belgilash mumkin.

Birinchi yo'nalish - o'rta maktablarda "adabiy assotsiatsiya, uyushmalar" tuzish. Bu adabiy, ilmiy yo'nalishlarda bo'lishi mumkin va o'quvchilar o'z qiziqish va intilishlariga qarab, ularga a'zo bo'lishadi.

Ikkinchi yo'nalish - adabiyotga, badiiy ijodga yoki fanning biror yo'nalishiga qiziqitirgan yoshlarga zamonaviy axborot texnologiyalarini chuqur o'rgatish, veb-resurslarda maktabning o'z sahifalarini tashkil etish. Bu orqali yoshlarning o'z fikrlari, mutolaaadan olgan taassurotlarini yoki o'z ijod namunalari internetda faol yoritib borishlariga erishish mumkin. Ijodiy, kreativ yondashuvlarni qo'llab-quvvatlash, imtiyozlarning aynan iqtidorlarga berilishi yoshlar auditoriyasiga psixologik ta'sir o'tkazadi.

Uchinchi yo'nalish - ta'lim muassasalarida adabiy kechalar, intellektual tanlovlar, she'riy aytishuvlar va boshqa shunga o'xshash tadbirlar o'tkazish. Bu yoshlarda mutolaaiga qiziqish va hatto hayajon uyg'otishi, ularning estetik didini o'stirishga xizmat qilishi lozim.

To'rtinchi yo'nalish - ta'lim muassasalaridagi adabiyotlar, qo'llanmalarining elektron shaklini yaratish, elektron kutubxona imkoniyatlaridan samarali foydalanish. Hozirgi kunda ko'plab kitoblar virtual javon orqali taqdim etilmogda. Ya'ni, o'quvchining o'zi izlagan kitobni QR-kod orqali o'zi istagan joyda yoki istagan vaqtda olib o'qishi imkoniyati bo'lishi kerak. Hozirgi paytda deyarli barcha uyali aloqa vositalari, smartfon yoki planshetlarda QR-kodni o'qish uchun dasturiy ilovalar mavjud.

Bular bizning qisqa kuzatish va tahlillarimiz asosidagi takliflarimiz, mutloq xulosamiz emas. Balki sizda boshqacha fikr, g'oyalar bordir. Kitobxonlik, mutolaa madaniyat haqida har birimiz o'z takliflarimizni aytak, tashabbuslarimizni ilgari sursak, yangi g'oyalar paydo bo'ladi va bu pirovardida yoshlarning, umuman, xalqimizning mutolaa madaniyatini yuksalishiga xizmat qiladi.

Aktamqul SAMADOV,
Samarqand davlat universiteti falsafa va milliy g'oya kafedrasi mudiri.
Isoqjon NEGMATOV,
sotsiologiya va ijtimoiy ish kafedrasi mudiri.

To'liq SIDDIQOV.

Yoshlar minbari

OTAMNING RAG'BATI

dasturchi bo'lishimga sabab bo'ldi

Nurobod tumanining Oqsoy qishlog'ida tug'ilganman. Maktabda o'qib yurgan vaqtlarimda axborot texnologiyalariga qiziqqanman. Ammo o'sha paytlarda men ta'lim olgan 65-umumiy o'rta ta'lim maktabida kompyuterlar muammosi mavjud edi. Shunday bo'lsa-da, qiziqishimni so'ndirmadim.

Maktabni tugatib, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti akademik litseyida o'qishimni davom ettirdim. Bu yerda kompyuterni o'rganish uchun imkoniyatlar borligi axborot texnologiyalari yo'nalishiga bo'lgan qiziqishimning yanada oshishiga sabab bo'ldi. Buni sezgan dadam agar oliy ta'lim muassasasiga davlat granti asosida o'qishga kirsam, kompyuter sovg'a qilishini aytdi. Dadamning bu gapi menga g'ayrat bag'ishladi. Kuchli tayyorgarlik ko'rib, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Samarqand filialiga davlat granti asosida o'qishga qabul qilindim. Dadam menga eng so'nggi rusumdagi kompyuter sovg'a qildi.

Talabalik davrimning ilk kunlaridan ham uyda, ham oliy o'quv yurtida yaratilgan imkoniyatlardan foydalanib, kompyuterni chuqurroq o'rganishni boshladim. Ustozlar ko'magida avvalo, oddiy, keyinchalik murakkab dasturlash tillari bilan tanishdim. Natijada hozirgacha ikkita dastur yaratganman.

Birinchi, simsiz tarmoqlarda aloqa qamrovi hududini hisoblash



dasturi bo'lib, buni yaratish uchun 3 oy vaqtim ketdi. Dastur uyali aloqa stansiyasidan tarqalayotgan signalning masofa va relefga qarab parametrlar o'zgarishini hisoblab beradi. Buni agar inson hisoblasa, yarim soat vaqt sarflaydi. Dastur esa bu vazifani yarim soniyada bajaradi. Ikkinchisi, oddiyroq bo'lib, logoperiodik antenaning parametrlarini hisoblash dasturi. Buning uchun bir oydan kamroq vaqt sarflaganman.

Filialda birinchi bosqichdanoq a'lo baholarga o'qib kelyapman. Ustozim Hotam Mirzaqulov ko'magi bilan ilmiy izlanishlar olib boryapman. O'ndan ziyod maqolalarim respublika nashrlari va xalqaro jurnallarda chop etildi.

O'tgan 2023-yil oxirida yana bir muvaffaqiyatga erishdim. Ya'ni, Prezident davlat stipendiyasi sohibi bo'ldim. Bu menga quvonch bag'ishlash bilan birga, mas'uliyat ham yukladi. Kelgusida o'qishimni magistratura yo'nalishida davom ettirish, ilmiy izlanishlar olib borish va yangi dasturlar yaratishni oldimga maqsad qilib qo'yganman.

Bekjan NORMAHMADOV,
TATU Samarqand filiali talabasi.

Sudya, prokurorni ko'paytirish bilan jinoyatchilikni kamaytirib bo'lmaydi

Yoxud yuridik ta'limdagi ayrim muammolar xususida

Samarqand davlat universiteti tarkibida 1974-yil birinchi marta ochilgan huquqshunoslik mutaxassisligi yo'nalishi besh marta tashkil etilib, yana beshinchi marta yopilgan. Juda qiziq. Men ushbu soha, oliy yuridik ta'lim tizimida 52 yil ish-ladim va murakkab fanlardan dars berdim. 1976-yilda Toshkent davlat universite-tining yuridik fakultetida «Davlat va huquq tarixi» kafedrasida assistent o'qituvchi sifatida ishlardim. Shunda Toshkentdagi «Nukus» kinoteatri oldida qurilayotgan binodan yosh o'qituvchilarga turarjoy berilishi arafasi edi. Shunday sharoitda maj-buran SamDUga ishga o'tkazildim, yana besh-olti yil oilam, bolalarim bilan ijara uylarda yashadim. Bo'lim fakultetga aylandi. Sirtqi, kechki, kunduzgi ta'lim, ikkinchi mutaxassislik uchun ham yo'nalish ochildi. Lekin men tushunmagan narsa shu edi-ki, har 6-7 yilda ta'lim tizimidagi kamchiliklar fosh etilmasdan, muammolar barham topmasdan qabul to'xtatilar, oz fursat o'tgach, «advokatlar, huquqshunoslar yetish-maydi» vajidan yana huquqshunoslik yo'nalishi ochildi. Keyin fakultetga dekabr oyida ham qabul qilishlar, turli ichki va tashqi o'tkazishlar, ayrimlarni talabalar safi-dan chiqarish, qayta tiklanish ishlari tinmasdi.

Ayniqsa, 2018-yildan keyingi amaliyot kafedra mudirlari va o'qituvchilarni tanlov asosida besh yilga saylash emas, ular bilan qisqa muddatli shartnomalar tuzish, buyruq bilan tayinlashlar ham ishimizga katta zarar yetkazardi. Xayriyatki, SamDUda joriy qilingan bu tartib hozirda bekor qilinmoqda.

Fakultet har safar yopilganda, o'tgan davrda yetishib chiqqan pedagoglar boshqa joylardan ish axtarishga maj-bur bo'lishardi. Men esa shu yerga ishga o'tkazilganligim, yana uy-joy tashvishlarini o'ylab, SamDUdan ketmasdim. Hozir mamlakatimizning turli oliy o'quv yurtlarida ishlab yur-gan professorlar Shuhrat Ro'zinazarov, Komiljon Sindorov, Komiljon Rashidov, Jo'rabek Toshqulov, Aktam Tursunov, Salomat Niyozova, Axtam Yoqubov, Lindvud universitetining (AQSh) professori Jo'rabek Hamidov va o'z ishining bilim-donlari bo'lgan dotsentlar, rahmatli Qozoqboy Suyarov, Tursun Abduvohidovlar asosan SamDUda kamolga yetib, tajriba orttirgan yuridik fakultetining o'qituvchilari edi. Har safar fakultet yangitdan ochilganda, o'qituvchilarning asosiy tarkibini ilmiy darajasiz, pedagogik tajribaga ega bo'lmagan yoshlar tashkil qilardi. Afsuski, o'qituvchilar jamoasini bir-ikki yilda shakllantirib bo'lmagligini hech kim tushunishni ista-masdi. Barcha mutasaddilar dabdababozlik bilan qabulga zo'r berib, dars o'tish, tashkil qilish, sifat, o'quv-metodik ta'minot orqada qolib ketardi.

Masalan, fakultet beshinchi marta tiklanganda garchi, kunduzgi qabul 25 nafar talaba miqdorida deb ko'rsa-tilganligiga qaramasdan, to'xtovsiz oshirib borildi. Biz SamDU qoshida rejali, intizomli, bilimli yuridik kadrlar tayyorlaydigan fakultet bo'lishi tarafdori bo'lib keldik. Uning to'rt yillik faoliyatida talabalar soni deyarli mingdan oshib ketdi. Hatto hech bir yuridik oliy ta'lim o'quv yurt-larida kuzatilmagan 450 nafardan ortiq talaba o'qishga qabul qilindi. Kirish imtihonlarida qatnashgani dargumon, hech qursa, birinchi, ikkinchi kurs fanlarini o'qigan yoki o'qimaganligi noaniq talabalar endigina ochilgan fakultet-ga kontrakt asosida yuqori kurslarga talabalikka olinganiga ham guvoh bo'ldik. Xususiy yuridik ta'lim beradigan Pan-jakentdagi filialdan o'n nafar talaba o'tkazilganligi uchun bir nechta mansabdor shaxs ishdan olindi.

Agar endigina ochilib faoliyati yo'lga qo'yilayotgan fakultetda sharoit yaxshi bo'lsa, o'qituvchi sifatida xursand bo'lardik. Avvalo, kutubxonalarda barcha o'quv kurslari-dan olti talabaga bitta darslik yoki o'quv qo'llanma to'g'ri kelganda ham mamnun edik. Chunki mutaxassislikka kirish, davlat va huquq tarixi, Rim huquqi, davlat va huquq nazariyasi, sud va prokuratura tuzilishi va yana boshqa o'nlab darsliklar, qonunchilik aktlari to'plamlari, sud majlisi namunaviy qaydnomalari, ayblov, himoya nutqlarining namunalari yo'q edi-da. Hatto kriminalistika, ijtimoiy fikr laboratoriyalari, foto laboratoriya, yuridik klinika, fakultet kutubxonasi va o'qish zaliga muhtoj edik.

Kerakli adabiyotlar bilan ta'minlash, o'qituvchilarning o'zni borasida ham qiziq holatlar bor. Qarangki, Scopus ro'yxatidagi ilmiy jurnallarda rus tilida chiqqan maqola-ga ustama haq berilardi. Ammo o'nlab yillar mobayni-da yoziladigan o'zbek tilidagi monografiyalarga bunday moddiy rag'bat yo'q edi. SamDU kutubxonasiga bunday monografiyalarning sotib olinishi amri mahol bo'lgan. Bu o'zbek tilida ijod qilishga to'sqinliklarning bir ko'rinishi edi.

Oliy yuridik ta'lim tizimiga oid bunday xato va kam-chiliklar bugun ham juda ko'p. Shulardan biri - bu boshqa ixtisosliklarga qaraganda, huquqshunoslikka kirib o'qish uchun kontrakt narxlarining yuqoriligi. O'qish jarayoni, sharoit, sifat bunday to'lov miqdorini oqlamaydi. Bundan tashqari, yuridik fakultetga qabul kvotaning ko'pligidan xulosa qilish mumkinki, ularning ishga joylashishiga kafolat yo'q. Huquqshunoslarning uchta xorijiy tilni mukammal bilishini talab qilayotganimizdan ularni chet davlatlarda ishlashi uchun tayyorlayotganga o'xshaymiz.

Albatta, xalqaro doirada ishlay oladigan, uchta xo-

rijiy tilni biladigan, chet mamlakatlar pozitiv-harakatdagi huquqini atrofficha o'rgangan huquqshunoslarni tarbiyalashimiz kerak. Ammo o'qituvchilarning birgina Scopus jurnallarida maqola yozishi yoki kitoblari chet ellarda nashr qilinganligi, chet ellik olimlar ishtirokida kon-ferensiya o'tkazilganligi bilan xalqaro doirada ishlay oladigan kadrlarni tayyorlay olmaymiz. Yuridik ta'lim tizimida milliy qonunchilik, milliy qadriyatlarini o'rganish kabi masalalar ham bor.

Bugun chet mamlakatlarda o'qib, o'zimizda ishlayotgan huquqshunos kadrlarning salmog'i anchagina oshdi. Lekin ularning faoliyati samara-dorligini tahlil qilyapmizmi? O'zimizdagi universi-tetlar qoshida yuridik fakultetlarni ochib, talabalar sonini ko'paytirish yaxshidir. Ammo nazoratsiz, re-jasiz, moddiy-uslubiy ta'minoti bo'lmagan bunday ilm dargohlarida sifatlari mutaxassislar tayyorlab, ularni ish bilan ta'minlay olmaymiz. Barchani prokuror, sudya qilganimiz bilan jinoyatchilik tamom bo'lmay-di. Fikrimizcha, bu mutaxassislik uchun ajratiladigan davlat grantlari, to'lanadigan kontrakt to'lovi miqdorlari boshqa ixtisosliklardan farq qilmasligi kerak.

Talabalar kontingentini rejasiz, asossiz oshirish bilan ta'lim sifatini yaxshilab bo'lmaydi. Aksincha, bu tanish-bilishchilik, qarindoshchilik, mahalliychilik va po-raxo'rlikning avj olishiga sabab bo'ladi. Bundan tashqari, yuridik ta'limda nazariy va tarixiy darslarni qisqartirish, uchtasini bitta fan qilish, siyosiy va huquqiy ta'limotlar tarixi, davlat va huquq nazariyasi muammolari, iqtisodiy nazariya, sud statistikasi, sud meditsinasi, psixiatriyasi, sud etikasi, Rim huquqi kabi kurslarni bekor qilish yoki dars soatlarini kamaytirishni ham ma'qul deb o'ylamay-man. Bu yo'nalishdagi o'quv rejalar hamda o'quv das-turlarni ham mukammal deb bo'lmaydi.

Respublikamizdagi huquq tizimi Rim huquqi oilasiga man-subligi ham shuni taqozo etadi. Huquqni o'rganish, huquqiy ta'lim negizida avvalo, milliy huquqiy tizim va amaliyot, ya'ni o'z qonunlarimizni o'rganib, ularni o'zimizda qo'llash, vujudga kelayotgan yuridik muammolarni yechish maqsadi yotadi. Shuning uchun yuridik ta'limda xorij metodikasiga yopishib olish ham xato. Huquqshunoslik ixtisosligiga qabul jarayonlarida avvalgidek yozma imtihonlar (insho)ni tiklash maqsadga muvofiq.

Hech kimga sir emas, hozir talabalar amaliy mashg'ulot-larda ham «telefon-shpargalka»dan foydalanmoqda. Nazarimda, ta'lim jarayonlarida ilmiy-texnik taraqqiyotning bu kabi yutuqlaridan foydalanishning yagona normativ tartibini yo'lga qo'yish vaqti keldi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, yuridik ta'lim bo'yicha o'quv kurslari auditoriya soatlarining qisqartirilishi, tak-roran, faqat markazda pullik yakuniy baholashlarning o'tkazilishi uning natijalari oylar davomida noaniq turishi ham o'quv intizomiga salbiy ta'sir qiladi.

O'qish-o'rganish, bilim va malaka olish darajasi doim talabaning qiziqishi, o'z ustida ishlashi, tartib-intizomi bilan bog'liq bo'lib kelgan. Talaba shuni chuqur ang-lashi lozimki, o'qish, bilim olish - bu avvalo, uning o'zi uchun. Bugun oliy ta'limda ommalashayotgan kredit-modul tizimi ana shunga asoslangan. Talaba-ning o'qish-o'rganish orqali orttirgan bilimi, malakasi jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun ishlatadigan ijti-moiy mablag'i yoki imkoniyatidir.

Demak, talaba diplom olish uchun emas, bilim, ixtisoslik olishnigina maqsad qilib harakat qilishi lozim. Bilim olish yo'lidagi cheklangan zahmat ijtimoiy mehnatning bir yo'nalishi bo'lib, uzoq vaqt o'z ustida ishlash, fikrlash, tekshirib ko'rishni taqozo etadi.

**Ziyodulla MUQIMOV,
SamDU professori, oliy yuridik ta'lim
faxriysi.**

Firibgarlikni qanday yo'qotamiz?

“Suyunchi” filmida bir lavha bor, qishloq ko'chalari-dan ketayotgan keksalar darvozaga qulf osilgan hovli yonida to'xtashadi.

- Ey, bu nimasi, kim turadi bu uyda? - deydi Anzirat buvi.

- A, bu yerdami, shahardan yaqinda ko'chib kelgan yangi mol do'xtiri yashaydi, - deydi momoning dugonasi. Anzirat momo mol do'xtirini chaqirtirib, nega dar-vozasiga qulf solganini so'raydi. Mol do'xtiri kunduzi uyida hech kim bo'lmagligini, shuning uchun har ehtimolga qarshi eshigini qulflaganini aytadi.

- Men 75 yildan beri shu qishloqda yashayman, hali biron kishining ignasi yo'qolganini bilmayman, - deydi momo va Xolmat boboga darvozaga osilgan qulfni olib tashlashni buyuradi...

Bolaligimda buvim ham yoshlik davri shunday eslardi.

- Bizning zamanimizda odamlar eshigini qulflamasdi. Chunki hech kim bironing moliga ko'z olaytirmasdi, Xu-dodan qo'rqardi. O'g'irlik katta gunoh, ertaga uning javobi og'ir bo'ladi.

Ma'naviyati yuksak ota-bobolarimizning kundalik hayot tarzi mana shunday oddiy bo'lgan. Biz avlodlar uchun endi bulur xuddi ertak, afsona. Negaki, bugun firibgarlar shun-day ustasi farang bo'lib ketdiki, bironing uyiga kirmasdan ham unga tegishli pullarni plastik kartasidan yechib olaypti. Buning uchun odamlarni ishonitiradigan har xil dasturlar o'yab topyapti. Hali bola puli beramiz, hali siz sovrindor bo'ldingiz deb, sodda odamlarning ishonchini qozonadi-gan dastur ishlab chiqishyapti. Bank xodimi sifatida o'zini tanishtirib, telefoniga kelgan SMSni so'rash orqali ham qa-nchadan-qancha odam o'z kartasidagi pullarni firibgarlarga berib yubordi. Hatto bemor farzandini davolatishtirish uchun odamlardan xayriya puli yig'ayotgan onaning plastigidagi pullarni aldash olib qo'ygan holatlarni eshitdik. Bundan ham achinarlisi, bolamni davolatishtirish yordam qiling tar-zida yolg'on xabar ortidan xayriya tashkil etganlar ham bo'ldi va bu kabi firibgarliklar davom etyapti.

Kundan-kunga zamonaviy firibgarlikning turlari ko'payib bormoqdaki, bunday noxush holatlar kishini o'yga toldiradi. Nega odamlar kishilarni aldash, ishon-chiga kirish orqali o'g'irlikni kasb qilishyapti? Buning sabablarini kimdir yo'qchilikdan, kimdir to'g'chilikdan de-yishi mumkin. Ammo qadimda ham odamlar turli toifada bo'lgan, ya'ni kimdir boy, kimdir kambag'al yashagan. Kambag'al odam badavlat qo'shnisi-ni aldash, molini o'zlashtirib olmagani. Bironing haqidan qo'rqqan. O'g'irlik bilan qo'lga tushgan kishi shariat qonunlariga ko'ra, ilk bor bitta bar-mog'i, ikkinchi bor takrorlasa, ikkinchi barmog'i

kesilgan. Barmog'i kesilgan odam tabiiyki, kishilar nazardan qolgan, unga nisbatan ishonchsizlik paydo bo'lgan. Shuning uchun ham odamlar halol yashagan. Ham Allohdan, ham shafqatsiz qonunlardan qo'rqqan.

Xo'sh, qonunchiligimizda firibgarlik uchun qanday jazo belgilangan?

Ushbu jinoyatni sodir etgan shaxs BHMning 50 baravari-dan 100 baravarigacha miqdorda jarima, 2 yilgacha axloq tuzatish ishlari, 1 yildan 3 yilgacha ozodlikni cheklash, 3 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi mumkin.

Firibgarlik xizmat mavqeidan foydalangan holda yoki ax-borot tizimidan, shu jumladan, axborot texnologiyalaridan foydalanib sodir etilgan bo'lsa, BHMning 300 baravaridan 400 baravarigacha miqdorda jarima, 2 yildan 3 yilgacha axloq tu-zatish ishlari, muayyan huquqdan mahrum etilgan holda 5 yildan 8 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi.

Yetkazilgan moddiy zararining o'zni qoplan-gan taqdirda ozodlikni cheklash va ozodlikdan mahrum qilish tariqasi-da qabul qo'llanilmaydi.

Firibgarlik jinoyati uchun qonunchiligimiz-da muqarrar jazo belgi-langani. Buni jinoyatga bilib-bilmay qo'l urayot-ganlar bilishi kerak.

Avvalo, halol-harom tushunchalari oilada o'rgat-ilishi lozim. Ammo ota-ona-niing o'zida bunday tushuncha bo'lmasa-chi? Farzandiga yax-shilik, to'g'riso'zlik, halollik kabi in-soniy fazilatlarni o'rgatma-chi? Unda bunday yoshlarni kim tarbiyalaydi? Ta'limni maktab beradi, tarbiyani ota-ona ber-sin, deydiganlarning xato fikri bugun o'z mevasini be-rayotgandek nazarimda.

Qadimda har bir kasb egasi shogirdiga kasbi bilan birga odob-axloqni o'rgatgan ekan. Masalan, nonvoy, duradgor, sartarosh kabi kasb egalari odamlar bilan qanday muomala qilish kerakligi, nima halol, nima haromligini o'rgatgan. Ilm ahllari esa shogirdlariga odamiylikning yuksak fazilatlarini nafaqat o'rgatgan, balki o'zlarining hayot tarzi bilan ko'rsata olgan. Rivojlangan davlatlarning ta'lim-tarbiya tizimini o'rga-nadigan bo'lsak, halollik, to'g'irlik va adolatga amal qilib, taraqqiyotga erishganini ko'rish mumkin.

Hamma ota-ona ham bolasiga to'g'ri tarbiya berolmayot-ganini hayotning o'zi ko'rsatib turibdi. Demak, ota-ona berol-mayotgan tarbiyani ta'lim muassasalarida berish kerak. Ya'ni, ertaga yoshlarimizdan firibgar, o'g'ri yoki boshqa jinoyatchi chiqmasligi uchun bog'cha va maktabdan imon, e'tiqod, odob-axloq o'rgatilishi lozim.

Xurshida ERNAZAROVA.

O'G'IRLIK – tug'ma sifat, KORRUPSIYA – miya mahsuli

O'g'irlik muammosi XX asrning 50-yillaridan boshlab, o'zini fanga bag'ishlagan bir qator huquqshunoslar va yuridik psixologiya bilan shug'ullanadigan psixo-loglarni qiziqtirib kelmoqda. Ular quyidagi savollarga javob topishga harakat qiladilar: “Nega ayrim insonlar hayoti davomida o'g'irlik yoki korrupsiya sodir etishadi va bu holat qachongacha davom etishi mumkin? Nega ayrim davlatlar-da o'g'irlik yoki korrupsiya avjiga chiqib ketgan, boshqa davlatlarda esa bunday holatlar judayam kam uchraydi? O'g'irlik faqat odam toifasiga xosmi yoki boshqa mavjudotlar orasida ham uchraydimi? O'g'irlik va korrupsiya kabi salbiy sifatarni inson hayoti davomida o'zlashtirganmi yoki tug'ma sifatlarga kiradimi?”

Bunday savollarga shu mavzu bilan shug'ullanadigan olimlar, quyidagicha izoh bergan: “O'g'irlik, bu insonda tug'ma sifat, korrupsiya - insonning miya mahsuli”.

Belgilab qo'yilgan va qonun tomonidan jazo qo'llash sharti bilan man etilgan ho-latlarni hayvonot olamida ham uchratish mumkin.

Inson va hayvonot olamini birlashtiradi-gan narsa bu instinktdir. Instinktsiz na in-soniyat, na hayvonot olami yashashi mum-kin emas. Buni fiziologlar “birinchi signal sistema” deyishadi.

Inson hayvonlardan ongi bilan ajra-lib turadi. Ong orqali insonda yangi sig-nal sistema paydo bo'lgan, bu nutq. Uni psixologlar “ikkinchi signal sistema” deb atashgan.

Inson dunyoga kelishi bilan unda instinkt sifatlari hukmronlik qiladi. Go'dak qo'li bilan biron narsani ushlab olish imkoniyati paydo bo'lishi bilan qo'lga ilingan barcha narsalar-ni mahkam ushlab oladi. Bu holat uning tili chiqib, ota-ona yoki tarbiyachilar tomonidan “bu narsa bironniki, uni olish mumkin emas”ligi uqtirilmaguncha davom etadi.

Agarda oilada yoshlikdan bola tarbiyasiga nima yaxshiyu, nima yomonligi singdirilmasa, ota-onasi yoki yaqinlari bironing narsasini be-ruxsat olish noto'g'ri ekanligini uqtirishmasa, bolada o'g'irlikka moyillik shakllanib boradi. Inson atrofida noqonuniy yo'l bilan boylik topa-diganlar ko'pchilikni tashkil qilsa, unda ham bu illat rivojlanadi.

Nega taraqqiy etgan va iqtisodiy rivojlangan davlatlarda o'g'irlik rivojlanmagan davlatlarga nis-batan kamroq, degan savolga kelsak, taraqqiy etgan va iqtisodiy rivojlangan davlatlarda insonga yaxshi yashash uchun barcha sharoitlar yaratilgan. Bunday jamiyatlarda axloq va odob tushunchasi

davlat va jamiyat institutlari orqali kishilar ongiga singdiriladi.

Taraqqiy etmagan va iqtisodiy qoloq davlatlarda yetishmovchilik tufayli o'g'irlik illati “rivojlanadi”.

Aslida o'g'irlik insonning pastkashlik sifati bo'lsa, uning eng yuqorisi kor-rupsiya. Chunki kisserov o'g'irlik qilsa, undan bitta inson, ya'ni pulini o'g'ir-latgan aziyat chekadi. Korrupsioner esa o'z qilmishi bilan jamiyat-niing axloqiy sifatlarni badnom qiladi.

Boshqacha aytgan-da, korrupsioner davlat-ga nafaqat moddiy, shu bilan birga katta ma'naviy ziyon yetkazadi. Bunda iymon, vijdon, or-nomus, g'urur, sadoqat, insonparvarlik va boshqa axloqiy sifatlari qog'ozda qolib ketaveradi. Halol yo'l bilan kun kechiradigan aholi esa adolat bu davlatda yo'qligiga va rahbariyatga ishonmay qoladi. Balki shuning uchun Xitoy, Singapur, Indoneziya, Eron, Tailand va boshqa davlatlarda korrupsionerlarni o'lim jazo-siga mahkum etishadi.

Islom dinida insondan ajralmaydigan, doim hamroh bo'ladi-gan eng katta dushmanga nafs deyiladi. Agar aql insonni to'g'ri yo'lga, savobli ishlarga boshlasa, nafs shahvoniy hirsini qondirishga va boshqa turli gunoh ishlarga, bu yo'lda har qanday jinoyi ishlardan qaytmaslikka boshlaydi.

Shuning uchun qabida iymoni bor odam borki, duoga qo'l ochib, Allohdan suv balosi, o't balosi, tuhmat va nafs balosidan panoh so'raydi.

**Tairjon MAMATOV,
iste'fodagi podpolkovnik.**



Egasiz qolgan mol – mulk kimga tegadi?

– Chet elda bo'lgan O'zbekiston fuqarosining merosni rasmiylashtirish tartibi qanday? Sitora OCHILOVA, Turkiya Respublikasidan.

– Chet elda yashab turgan fuqaro merosni qabul qilish uchun shaxsan o'zi kela olmasa, ishonchnoma rasmiylashtirish orqali o'z huquq va majburiyatlarini ishonchli vakilga o'tkazishi mumkin. Merosga bo'lgan huquq to'g'risidagi guvohnoma meros ochilgan kundan e'tiboran 6 oy o'tganidan keyin beriladi. Qonun bo'yicha meros olinganida ham, vasiyatnoma bo'yicha meros olinganida ham, agar notarius tegishli mol-mulkka yoxud butun merosga nisbatan guvohnoma berishni so'rab murojaat etgan shaxslardan boshqa merosxo'rlar yo'qligi to'g'risida ma'lumotlarga ega bo'lsa, guvohnoma yuqorida ko'rsatilgan muddat tugamasidan oldin berilishi mumkin.

– Ota-onam bizni farzandlikka olgan. Ular ancha yil oldin vasiyatnoma yozishgan ekan. Yaqinda avtohalokatda vafot etishdi. Merosga yaqinlari da'vogarlik qilmoqda. Eshitishimcha, merosdan majburiy ulush olish huquqimiz mavjud ekan. Shu haqda ma'lumot bersangiz? Nodir AMINOV, Nurobod tumani.

– Meros qoldiruvchining voyaga yetmagan yoki mehnatga qobiliyatsiz bolalari, shu jumladan, farzandlikka olgan bolalari, shuningdek, mehnatga qobiliyatsiz eri (xotini) va ota-onasi yoki uni farzandlikka olganlar, vasiyatnomaning mazmunidan qat'i nazar, qonun bo'yicha voris bo'lganlarida ulardan har biriga tegishi lozim bo'lgan ulushning kamida yarmini (majburiy ulush) meros qilib oladilar. Merosdan majburiy ulush olish to'g'risidagi guvohnoma quyidagi merosxo'rlarga beriladi: – meros qoldiruvchining voyaga yetmagan yoki mehnatga qobiliyatsiz bolalari, shu jumladan, farzandlikka olgan bolalari; – meros qoldiruvchining mehnatga qobiliyatsiz eri (xotini) va ota-onasi, shu jumladan, uni farzandlikka olganlar. Merosxo'rlar muomalaga layoqatsiz, muomala layoqati cheklangan, voyaga yetmagan bo'lgan hollarda, ularning qonuniy vakillari ularning nomidan va ularning huzurida harakat qilishadi. Qonunchiligimizga ko'ra, meros qoldiruvchining bolalari (shu jumladan, farzandlikka olgan bolalari), eri (xotini) va ota-onasi (farzandlikka oluvchilar) teng ulushlarda qonun bo'yicha birinchi navbatdagi vorislik huquqiga ega bo'ladi. Meros qoldiruvchining vafotidan keyin tug'ilgan bolalari ham birinchi navbatdagi vorislar jumlasiga kiradilar.

– Bir necha yil oldin yozgan vasiyatnomamni o'zgartirmoqchiman. Qonun bo'yicha vasiyatnomani bekor qilish yoki o'zgartirish huquqim bormi? Erxon OCHILOV, Payariq tumani.

– Vasiyat qiluvchi istalgan vaqtda o'z vasiyatnomasini to'raligicha bekor qilishga yoxud unda mavjud bo'lgan ayrim vasiyat farmoyishlarini yangi vasiyatnoma tuzish orqali bekor qilishga, o'zgartirishga yoki to'ldirishga haqli. Vasiyatnoma vasiyat qiluvchi tomonidan yoki vasiyat qiluvchining yozma farmoyishiga binoan notarius yoxud boshqa mansabdor shaxslar tomonidan uning barcha nusxalarini yo'q qilib tashlash yo'li bilan bekor qilinishi mumkin. Yangi vasiyatnoma tuzish orqali oldin tuzilgan vasiyatnoma to'raligicha yoki uning keyingi vasiyatnomaga zid bo'lgan qismi bekor qilinadi. Agar vasiyat qiluvchi tomonidan keyingi vasiyatnoma o'z navbatida bekor qilingan yoki o'zgartirilgan bo'lsa, yangi vasiyatnoma tuzish orqali to'raligicha yoki qisman bekor qilingan oldingi vasiyatnoma qayta tiklanmaydi.

– Qo'shni yolg'iz yashardi. Yaqinda olamdan o'tdi. Uning uy-joyi, mulki egasiz qoldi. Egasiz qolgan mol-mulk qanday tasarruf etiladi? Sobir BEKMURODOV, Samarqand shahri.

– Agar qonun bo'yicha ham, vasiyatnoma bo'yicha ham merosxo'rlar bo'lmasa yoxud merosxo'rlardan hech qaysisi vorislik huquqiga ega bo'lmasa, ularning hammasi merosdan voz kechgan bo'lsa, meros mol-mulk egasiz deb hisoblanadi. Meros mol-mulk meros ochilgan joydagi mahalliy davlat hokimiyati organi yoki fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organining arizasi bo'yicha meros ochilgan kundan e'tiboran uch yil o'tganidan keyin sudning qarori asosida egasiz deb topiladi. Meros mol-mulk, agar uni qo'riqlash va boshqarish bilan bog'liq xarajatlari uning qiymatidan oshib ketsa, ko'rsatilgan muddat o'tishidan oldin egasiz deb topilishi mumkin. Egasiz mol-mulk u turgan joydagi fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi mulkiga o'tadi, bu organ mol-mulkdan voz kechgan taqdirda, davlat mulkiga o'tadi.

– Qarindoshimiz tomonidan menga qoldirilgan merosdan voz kechmoqchiman. Buni og'zaki ma'lum qilishim yetarlimi yoki biror tashkilotga borib, rasman tasdiqlatishim kerakmi? Mansur HUSANOV, Nurobod tumani.

– Sizda merosdan voz kechish huquqi bor. Qonunchiligimizda merosxo'rning maxsus va imtiyozli huquqlari mavjud bo'lib, merosxo'r meros ochilgan kundan e'tiboran istalgan vaqtda merosdan voz kechishga haqli. Bu merosxo'r tomonidan meros ochilgan joydagi notariusga ariza berish orqali amalga oshiriladi. Faqat merosdan voz kechish keyinchalik bekor qilinishi yoki qaytarib olinishi mumkin emas.

– Meros taqsimlanishida kimlar uy-joyini olishda imtiyozlarga ega? Sojida AHMADOVA, Samarqand shahri.

– Meros ochilgunga qadar 3 yil mobaynida meros qoldiruvchi bilan birgalikda yashagan merosxo'rlar meros taqsimlanishida meros tarkibidan uy-joy, kvartira yoki boshqa turarjoyini, shuningdek, uy-joy ashyolari va ro'zg'or buyumlarini olishda imtiyozli huquqqa ega bo'ladi. Meros qoldiruvchi bilan mol-mulkka nisbatan umumiy mulk huquqiga ega bo'lgan merosxo'rlar meros taqsimlanishida meros tarkibidan umumiy mulk bo'lgan mol-mulknii asl holda olishda imtiyozli huquqqa ega bo'ladi. Agar mazkur huquqlarni amalga oshirish natijasida merosni hosil qiluvchi mol-mulk boshqa merosxo'rlarga tegishli ulushlarni berish uchun yetarli bo'lmasa, imtiyozli huquqni amalga oshirayotgan merosxo'r ularga tegishli pul yoki mol-mulk tovonini to'lashi lozim.

Savollarga Samarqand shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Sherzod AZIZOV javob berdi.

O'g'irlangan maqola “necha pul”ga tushadi?

– Bir jurnalist yozgan maqolani olib, o'z nomidam nashrga bergan edim. Endi u o'ziga yetkazilgan ma'naviy zarar uchun kompensatsiya so'rayapti. Uning talabi to'g'rimi?

– Ma'naviy zarar deganda fuqaroga tug'ilishidan yoki qonunga muvofiq tegishli bo'lgan moddiy boyliklarga daxl etuvchi yoki uning shaxsiy nomulkiy huquqlarini (o'z nomidan foydalanish huquqi, mualliflik huquqi hamda aqliy faoliyat natijalariga bo'lgan huquqlarni muhofaza qilish va b.) buzuvchi harakat yoki harakatsizlik ortidan yetkazilgan ma'naviy yoki jismoniy og'riq va iztiroblar tushuniladi. Ma'naviy zarar, jumladan, qarindoshlarini yo'qotish, faol ijtimoiy hayotni davom ettira ol-



maslik, ishsizlik, oila yoki shifokor sirining oshkor etilishi, shaxsning sha'ni va qadr-qimmatini yoki ishbilarmonlik obro'sini tushiradigan yolg'on ma'lumotlar tarqatilishi, yetkazilgan jarohat yoki

ID KARTA YO'QOLIB QOLSA QANCHA JARIMA TO'LANADI?

Yaqinda ID kartamni yo'qotib qo'ydim. Buning uchun qancha jarima to'layman? Ravshan BOBOYEV, Kattaqo'rg'on shahri.

Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 223-moddasida, O'zbekiston Respublikasi fuqarosining pasportini yoki identifikatsiyalovchi ID kartasini, xorijga chiqish uchun biometrik pasportini qasddan yaroqsizlantirishi yoki uni ehtiyot qilib saqlamaganligi oqibatida yo'qotib qo'yishi, bazaviy hisoblash miqdorining ikkidan bir qismi (170 000)dan uch baravari (1 020 000)gacha miqdorida jarima solishga sabab bo'ladi deb ko'rsatilgan.

NOGIRONLIK DAVRI ISH STAJIGA OLINADIMI?

Onam 1996-2011-yillarda II guruh nogironligi nafaqasi olgan. 2002-yilgacha, o'qituvchilik qilib kelgan. Yoshga doir nafaqaga chiqqanda 1972-1996-yillar hisoblangan. Nogironlik nafaqasini olib ishlagan yillar stajga qo'shilgan. Yaqinda nogironlik nafaqasi olgan yillar stajga qo'shilishi to'g'risida qaror chiqqan ekan. Bu tartib kimlar uchun amal qiladi? Shavkat BAROTOV, Samarqand shahri.

Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 13-oktabrdagi 592-son qarori bilan tasdiqlangan "Davlat pensiyalarini tayinlash va to'lash tartibi to'g'risida Nizom"ning 79-bandiga asosan pensionerning yoshga doir pensiya tayinlanidan keyingi orttirilgan ish staji va ish haqi, nogironlik pensiyasini qayta hisoblashda ish staji va ish haqi sifatida inobatga olinmaydi hamda oxirgi o'n yillik mehnat faoliyati davriga kiritilmaydi.

Nizomda yoshga doir pensiya tayinlanmasdan oldin nogiron bo'lgan va shu davrda nogironlik nafaqasini olgan bo'lsa, bu holatda yoshga doir pensiyaga chiqqungacha bo'lgan davr ish stajiga qo'shib hisoblanishi lozim.

NOGIRONLIGI BO'LGAN YOSHLARGA HAM SUBSIDIYA BERILAR EKAN

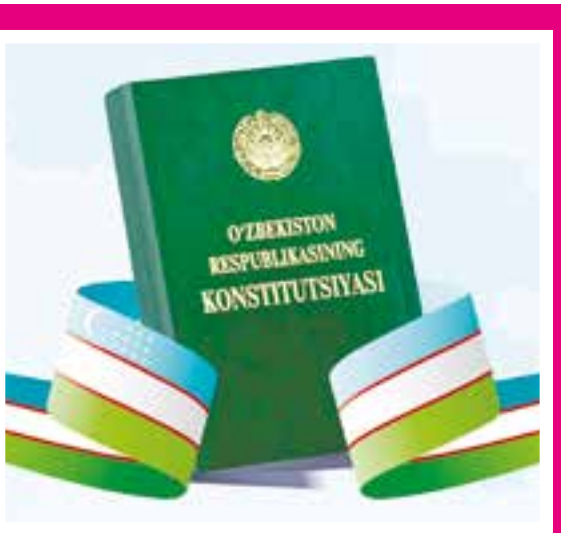
Nogironligi bo'lgan yoshlarga subsidiya mablag'lari ajratilgan ekan, deb eshitdim. Mablag' kimlarga, qanday maqsadlar uchun berilishi mumkin? Hamid RAHMATOV, II guruh nogironi, Oqdaryo tumani.

Prezidentimizning 2021-yil 21-dekabrda 57-son qaroriga asosan, har yili o'zini o'zi band qilgan 500 nafargacha nogiron yoshlarga subsidiya mablag'lari ajratib kelinmoqda.

Bu subsidiyalar:

- 1) nodavlat ta'lim tashkilotlarida kasb-hunarga o'rgatish, ularda kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish, axborot texnologiyalari, kompyuterda dasturlash amaliyoti, umumta'lim fanlari va xorijiy tillarni o'rgatish, shuningdek, zarur hollarda yashash va transport xarajatlarini qoplash uchun;
- 2) kasbga tayyorlash, qayta tayyorlash, malaka oshirish, tadbirkorlik va kasb-hunarga o'rgatish kurslarini muvaffaqiyatli tugatgan hamda maxsus sertifikatni olgan, shuningdek, tadbirkor yoki o'zini o'zi band qilgan shaxs sifatida davlat ro'yxatidan o'tganlarga asbob-uskuna va mehnat qurollarini xarid qilish uchun BHMning 50 baravari (17000000 so'm)gacha miqdorda ajratiladi.

Zafar QARSHIYEV, huquqshunos.



Ommaviy axborot vositalari o'zi taqdim etadigan axborotning ishonchligi uchun javobgardir.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 81-modda.

sog'liqqa yetkazilgan o'zga shikast oqibatida ma'naviy iztirob chekishdan iborat bo'lishi ham mumkin. Ma'naviy zarar uni yetkazgan shaxsning aybidan qat'i nazar, qoplanishi lozim. Uni qoplashning har xil shakllari, xususan, zarar yetkazuvchiga uzr so'rash majburiyatini yuklash, ish joyiga tiklash, ommaviy axborot vositalarida e'lon qilish hamda pulli shakli ham mavjud. Biroq ma'naviy zarar uchun to'lanadigan kompensatsiyaning miqdori jabrlanuvchiga yetkazilgan jismoniy va ma'naviy iztiroblar xususiyatiga qarab sud tomonidan belgilanadi.

– Qo'shni buzog'i tez-tez arqonini uzib hovlimga o'tadi va ekinlarimni payhon qiladi. Yaqinda buzoqni menga yetkazilgan zarar uchun deb, qamab qo'ydim. Bu harakatim uchun javobgarlikka tortilmaymanmi?

– Bu qonun hujjatlari yoki bitimda belgilangan asossiz boshqa shaxsga tegishli bo'lgan mol-mulkka egalik qilish, ya'ni asossiz boylik orttirish hisoblanadi. Asossiz boshqa shaxsning hisobidagi mol-mulknii egallab olgan yoki tejab qolgan shaxs (qo'lga kirituvchi) mazkur mol-mulknii jabrlanuvchiga qaytarib berishi shart. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 1030-moddasida nazarda tutilgan hollar bundan mustasno. Asossiz orttirilgan mol-mulknii qaytarib berish majburiyati, shuningdek, mol-mulknii egallab olish yoki tejab qolish asosi keyinchalik bekor bo'lganda ham yuzuga keladi. Mazkur qoidalar qo'lga kirituvchining, jabrlanuvchining, uchinchi shaxslarning xulq-atvori natijasi bo'lganligidan yoki ularning irodasidan tashqari sodir bo'lganligidan qat'i nazar, qo'llaniladi.

Savollarga Past Darg'om tumanlararo iqtisodiy sudi raisi Luqmon ASATOV javob berdi.

Talaba farzandli bo'lsa, suyunchi pulini kim beradi?

Ijtimoiy tarmoqlarda suyunchi pulini olish tartibi bo'yicha turli fikr va ma'lumotlar tarqatilmog'da. Ba'zilarida amaldagi qonunchilikni noto'g'ri talqin qilish holatlari ham uchraydi. Biz soha mutaxassisiga tegishli savollar bilan murojaat qilib, izoh oldik.

– Talaba farzandli bo'lsa, unga oliy ta'lim muassasi tomonidan suyunchi nafaqasi beriladimi? Buning tartibi qanday?

– Qonunchiligimizda bola tug'ilganda beriladigan bir martalik nafaqa puli mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 70,3 foizi deb belgilangan. 2023-yilning 1-dekabrda bu miqdor 738150 so'mni tashkil etadi.

Davlat ijtimoiy sug'urtasi bo'yicha nafaqalar tayinlash va to'lash tartibi to'g'risidagi nizomning 80-bandiga ko'ra, ishlayotgan ayollarga hamda ishlab chiqarishdan ajralgan holda oliy, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida, magistratura, aspirantura, klinik ordinatura, doktoranturada tahsil olayotgan ayollarga bola tug'ilganda beriladigan bir martalik nafaqa tegishli yoki o'qish joyidan to'lanadi.

Bolaning onasi ishlamaydigan va o'qimaydigan hollarda nafaqa bolaning ishlaydigan yoki ishlab chiqarishdan ajralgan holda o'qiydigan otasi ularning o'rnini bosuvchi shaxslarga to'lanadi. Ishlamaydigan va o'qimaydigan ota-onalarga esa tegishli to'lov ijtimoiy ta'minot bo'limlari tomonidan to'lanadi.



– Suyunchi nafaqasini olish uchun qayerga murojaat qilish kerak?

– Xalq tilida “suyunchi” nafaqasi deb ataladigan, bola tug'ilganda beriladigan bir martalik nafaqa amaldagi qonunchilikka muvofiq, har bir tug'ilgan farzand uchun alohida to'lanadi. Uni tayinlash bo'yicha xizmatlar 2020-yildan boshlab fuqaroning murojaatisiz kompozit shaklida amalga oshirilmoqda.

Ya'ni, bola tug'ilganda bolaga beriladigan familiya, ism va otasining ismi, ota-ona va ularning nikohi, bola ro'yxatga qo'yiladigan poliklinika va ichki ishlar bo'limi, navbatga qo'yiladigan davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti haqidagi barcha ma'lumotlar tibbiyot muassasasi tomonidan “Tug'ilish va o'limni, shu jumladan, perinatal o'limni elektron ro'yxatga olish” avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi. Pensiya jang'armasi suyunchi nafaqasini elektron shaklda olingan ma'lumotlar asosida avtomatik ravishda tayinlaydi.

Savollarga Samarqand shahar Davlat xizmatlari markazi xodimi Bahrom QOBILOV javob berdi.

Ichki va tashqi bozorda brokkoli karamiga bo'lgan talab kun sayin oshib bormoqda. Bu uning yuqori ozuqaviyligi, parhezboq va tibbiy-profilaktik xususiyatlari bilan bog'liq. Brokkoli karami boshchalari asosiy ozuqaviy (uglevodlar, oqsillar), biologik faol moddalar (vitaminlar, mineral tuzlar, fermentlar, antioksidantlar) va parhez tola (pektin, lignin va selluloza)dan iborat. Bu uni sog'lom ovqatlanishda yanada qimmatli mahsulotga aylantirmoqda.

Brokkoli karami dunyoning 100 ga yaqin mamlakatida 250 ming gektar maydonga ekilib, 3 million tonna hosil yetishtiriladi. O'rtacha hosildorligi dunyo bo'yicha gektariga 5-10 tonnani tashkil etadi.

Ushbu mahsulot yetishtiriladigan katta maydonlar Xitoy, Hindiston, AQSh ga to'g'ri keladi. Bir yilda aholi jon boshiga o'rtacha iste'mol qilish Buyuk Britaniyada 5 kilogramm, AQShda 3-4 kilogramm gacha, Yaponiya, Germaniya va Skandinaviya mamlakatlarida 2 kilogramm tashkil etadi.

Brokkoli – karamdoshlar oilasiga

BROKKOLI KARAMI FOYDALI SABZAVOT



mansub bo'lib, bir yillik o'simlik, gul-karamning o'zgargan turi hisoblanadi. Janubiy Italiya brokkolining vatani bo'lib, qadimgi Rimda 2 ming yil oldin ham yetishtirilgan. Bu ekin Italiyadan Vizantiyaga, keyinchalik esa boshqa Yevropa davlatlariga tarqalgan. AQSh-

da karamning bu turi 1925-yildan beri ekib kelinadi va bugungi kunda maydoni gul-karamnikidan ham ko'payib ketgan. Hozirgi vaqtda brokkoli yetishtirish Yaponiya, Italiya, Germaniya, Angliya, Fransiya, Kanada, Shvetsiya, Polsha, Rossiya, Ukraina va boshqa mamlakat-

larda sezilarli darajada ko'paygan.

Mamlakatimizda brokkoli no'an'anaviy, kam tarqalgan sabzavot ekinlariga kiradi. Uni ayrim havaskor sabzavotkorlar cheklangan miqdorda yetishtirmoqda. Uning gul to'plamlari gulkaramnikiga o'xshash, lekin rangi to'q yashil siyohrang, ko'k va ayrim navlari oq tusli bo'lishi mumkin. U tuproq unumdorligiga juda ham talabchan emasligi va sovuqqa chidamligi bilan ajralib turadi. Tarkibida ko'plab oziq moddalar mavjudligi, o'ziga xos ta'mga ega ekanligi bilan boshqa karamlardan ustun turadi. Boshqa karamlarga nisbatan tez hazm bo'ladi. Oqsilga boy bo'lib, miqdoriga ko'ra kartoshka, shirin jo'xori hamda ismaloqdan afzalligi shundaki, undagi oqsil tarkibida antiskleritik modda va metioni (4 mg/100 g) organizmda xolesterin ko'payib ketishiga to'sqinlik qiladi. Oqsilli tarkibidagi noyob aminokislotalar mol go'shtidagi lizin, izoleysindan, triftafon miqdori esa tuxumdagi oqsil tarkibidan kuchli. Brokkoli karamida ko'plab uglevodlar bo'lib, uning poyalari qandga boy. Jami shakar miqdori 1,5-3,8 foizni tashkil etib, umumiy miqdorining 5-10 foizini saxaroza, 0,4-0,5 foizini kraxmal, 0,7-1,2 foizini kletchatka tashkil etadi.

Brokkoli karamining 100 gram quruq

vaznida kaliy, kalsiy, fosfor bo'lib, gul to'plamlari tarkibida natriy tuzlari, magniy, yod, temir mavjud.

Undan nurlanish kasalliklarini davolashda samarali foydalanish mumkin. Brokkoli yosh bolalar, homilador ayollar hamda aterosklerozga moyil bo'lgan keksalar uchun juda foydali. Uni sog'lom soch tolalarni tiklashda, teri va suyak to'qimalarining shakllanishida qo'llash yaxshi samara beradi.

Brokkolidan gulkaram kabi turli xil salatlar, suyuq taomlar, garnirlar tayyorlash uchun foydalaniladi, qovurilgan, qaynatilgan, dimlangan va bug'da tayyorlangan holda iste'mol qilinadi. Brokkoli karamini turli taomlarga ishlatishdan oldin yo'g'on poyalari olib tashlanib, sho'r suvda qaynatib olinadi. Uni marinadlash, muzlatish va konservalash mumkin. Ta'mi gulkaram bilan taqqoslaganda bir oz achchiqligi va o'ziga xos xusha'mligi bilan farq qiladi, yengil hazm bo'lish xususiyatiga ega. Brokkolining yosh barglari ham ovqatda foydalaniladi va ta'mi, to'yimligi bo'yicha ismaloqdan qolishmaydi.

S.QAHOROV,
Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti o'simlikshunoslik va mevasabzavotchilik kafedrasini assistenti.

REKLAMA, E'LONLAR, BILDIRISHLAR / Gazetamiz haftada uch marta - seshanba, payshanba va shanba kunlari chop etiladi / Gazetada chop etilayotgan reklama va e'lonlar tezkor, samarali va hamyonbop / MUHOJAAT UCHUN TELEFON: 66-233-91-56

“SAMARQAND DON MAHSULOTLARI” AKSIYADORLIK JAMIYATI AKSIYADORLARI DIQQATIGA!

“Samarqand don mahsulotlari” aksiyadorlik jamiyati aksiyadorlarining 2023-yil yakuni bo'yicha umumiy yig'ilishi 2024-yil 15-mart kuni (haftaning juma kuni) soat 10:00 da Samarqand shahri Ziyokorlar ko'chasi, 4-uy manzilida joylashgan jamiyat majlislar zalida o'tkaziladi.

Jamiyat aksiyadorlarining 2023-yil yakuni bo'yicha yillik umumiy yig'ilishi kun tartibida quyidagi masalalar muhokama qilinadi:

UMUMIY YIG'ILISH KUN TARTIBI:

- 1) Aksiyadorlar umumiy yig'ilishining sanoq komissiyasi va ishchi prezidiumi a'zolarini saylash;
- 2) Aksiyadorlar umumiy yig'ilishining kun tartibi va reglamentini tasdiqlash;
- 3) Jamiyat kuzatuv kengashining 2023-yildagi ishlari bo'yicha hisoboti;
- 4) Jamiyatning 2023-yil yakunlari bo'yicha yillik hisoboti. Unda 2023-yilning asosiy natijalari hamda 2024-yilda amalga oshiriladigan dolzarb vazifalar to'g'risida boshqaruv raisining hisoboti eshitiladi;
- 5) 2023-yil uchun jamiyatning xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga muvofiq tuzilgan moliyaviy hisobotini hamda xalqaro audit standartlariga muvofiq 2023-yil uchun o'tkazilgan audit tekshirish natijalarini ko'rib chiqish;
- 6) Jamiyatning 2023-yil yakunlari bo'yicha moliya-xo'jalik faoliyatini tekshirish natijalari yuzasidan taftish komissiyasining xulosasini ko'rib chiqish;
- 7) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 24-avgustdagi PQ-4426-sonli qarori talablariga muvofiq, jamiyat boshqaruv raisining ishlab chiqarish, mahalliyashtirish, sanoatda kooperatsiya aloqalarini kengaytirish hamda axborot texnologiyalari masalalari bo'yicha birinchi o'rinbosarining 2023-yil yakunlari bo'yicha hisoboti;
- 8) Jamiyatda 2023-yil yakunlari bo'yicha korporativ boshqaruv tizimini baholash natijalari bo'yicha mustaqil baholovchi tashkilot xulosasini ko'rib chiqish;
- 9) Jamiyatning 2023-yil yakunlari bo'yicha so'f foydasini taqsimlash;
- 10) Jamiyat kuzatuv kengashi va taftish komissiyasi a'zolarini saylash;
- 11) Jamiyat boshqaruv a'zolari bilan tuzilgan mehnat shartnomasi muddatini uzaytirish;

12) Jamiyatning 2024-yilgi faoliyatini majburiy auditorlik tekshiruvidan o'tkazish uchun auditorlik tashkilotini belgilash;

13) Korxonada xaridlar jarayonining shaffofligi, asosligi, shu jumladan, mahalliy mahsulotlarning sifat va narx bo'yicha belgilangan parametrlarga muvofiqligini hisobga olgan holda import xaridlari, shuningdek, valyuta resurslaridan samarali foydalanilishi to'g'risida tashqi audit xulosasini tasdiqlash.

Jamiyat aksiyadorlarining navbatdan tashqari umumiy yig'ilishida ishtirok etish huquqiga ega bo'lgan aksiyadorlarning ro'yxatini tuzish hamda yig'ilish o'tkazilishi haqida xabarnoma olish huquqiga ega bo'lgan aksiyadorlarning reestrini shakllantirish sanasi **2024-yil 28-fevral kuni** va umumiy yig'ilishda qatnashish huquqiga ega bo'lgan aksiyadorlarning reestrini shakllantirish sanasi **2024-yil 9-mart kuni**ga belgilandi.

Aksiyadorlarning navbatdan tashqari yig'ilishida ko'rib chiqiladigan masalalar bo'yicha ma'lumot va materiallar bilan “Samarqand don mahsulotlari” AJ da ushbu xabar e'lon qilingan kundan boshlab yig'ilish o'tkaziladigan kunga qadar soat 8:00 dan 10:00 gacha tanishish mumkin.

Murojaat uchun telefon:
+99866-239-55-04

Jamiyatning rasmiy veb-sayti:
www.samdon.uz

Elektron pochta manzili:
samarqanddon@gmail.uz

Hurmatli aksiyadorlar! Jamiyat aksiyadorlari umumiy yig'ilishi o'tkazilishi to'g'risidagi axborot va boshqa ma'lumotlarni jamiyat aksiyadorlariga sifatli va tezkor yetkazilishini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasining “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi Qonuniga muvofiq, elektron pochta orqali amalga oshiriladi. Shu bois sizdan elektron pochta manzilingizni (Email) taqdim etishingiz lozimligini ma'lum qilamiz.

JAMIYAT KUZATUV KENGASHI.

DA'VOLAR BO'LSA...

Samarqand shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Rahimova Komila Faxriyevna notarial idorasida marhum Azamov Abduxadga (2022-yil 6-avgustda vafot etgan) tegishli mol-mulk uchun meros ishi ochilmoqda. Shu munosabat bilan merosxo'rlarning Rahimova Komila Faxriyevna notarial idorasiga murojaat etishlarini so'raymiz.

Manzil: Samarqand shahri Abdurahmon Jomiy ko'chasi, 51-uy.

Samarqand shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Narzullayeva Lola Shukurullayevna notarial idorasida marhum Replanchuk Klavdiya Matveyevna (2019-yil 20-iyulda vafot etgan) tegishli

mol-mulk uchun meros ishi ochilmoqda. Shu munosabat bilan merosxo'rlarning Narzullayeva Lola Shukurullayevna notarial idorasiga murojaat etishlarini so'raymiz.

Manzil: Samarqand shahri Nodirabegim ko'chasi, 5/1-uy.

Samarqand shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Murtazayev Sherzod Sobirovich notarial idorasida marhum Nurimova Sanavarga (2021-yil 17-avgustda vafot etgan) tegishli mol-mulk uchun meros ishi ochilmoqda. Shu munosabat bilan merosxo'rlarning Murtazayev Sherzod Sobirovich notarial idorasiga murojaat etishlarini so'raymiz.

Manzil: Samarqand shahri Abdurahmon Jomiy ko'chasi, 64-uy.

Past Darg'om tumanida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Hakimova Igora Hikmatovna notarial idorasida marhum Mardanov Kilichga (2018-yil 20-noyabrda vafot etgan) tegishli mol-mulk uchun meros ishi ochilmoqda. Shu munosabat bilan merosxo'rlarning Hakimova Igora Hikmatovna notarial idorasiga murojaat etishlarini so'raymiz.

Manzil: Past Darg'om tumani Juma shaharchasi, Nodirabegim ko'chasi.

Samarqand shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Saidova Zarina Xisravovna notarial idorasida marhum Nasriyev Jamshedga (2020-yil 16-iyunda vafot etgan) tegishli mol-mulk uchun me-

ros ishi ochilmoqda. Shu munosabat bilan merosxo'rlarning Saidova Zarina Xisravovna notarial idorasiga murojaat etishlarini so'raymiz.

Manzil: Samarqand shahri Abdurahmon Jomiy ko'chasi, 64-uy.

Samarqand shahrida xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi notarius Hazratqulov Mahmud Mo'minqulovich notarial idorasida marhum Amonov Baxrom Kamalovichga (2011-yil 9-dekabrda vafot etgan) tegishli mol-mulk uchun meros ishi ochilmoqda. Shu munosabat bilan merosxo'rlarning Hazratqulov Mahmud Mo'minqulovich notarial idorasiga murojaat etishlarini so'raymiz.

Manzil: Samarqand shahri Amir Temur ko'chasi, 36-uy.

“JUMA ELEVATORI” AKSIYADORLIK JAMIYATI AKSIYADORLARI DIQQATIGA!

“Juma elevatori” aksiyadorlik jamiyati aksiyadorlarining navbatdagi umumiy yig'ilishi 2024-yil 15-mart kuni (haftaning juma kuni) soat 14:00 da Samarqand viloyati Past Darg'om tumani, Juma shahri, Fitrat ko'chasi, 2-uy manzilida joylashgan “Juma elevatori” aksiyadorlik jamiyati ma'muriy binosi majlislar zalida o'tkaziladi.

Jamiyat aksiyadorlarining 2023-yil yakuni bo'yicha yillik umumiy yig'ilishi kun tartibida quyidagi masalalar muhokama qilinadi:

UMUMIY YIG'ILISH KUN TARTIBI:

- 1) Aksiyadorlar umumiy yig'ilishining sanoq komissiyasi va ishchi prezidiumi a'zolarini saylash;
- 2) Aksiyadorlar umumiy yig'ilishining kun tartibi va reglamentini tasdiqlash;
- 3) Jamiyat kuzatuv kengashining 2023-yildagi ishlari bo'yicha hisoboti;
- 4) Jamiyatning 2023-yil yakunlari bo'yicha yillik hisoboti. Unda 2023-yilning asosiy natijalari hamda 2024-yilda amalga oshiriladigan dolzarb vazifalar to'g'risida boshqaruv raisining hisoboti eshitiladi;
- 5) 2023-yil uchun jamiyatning xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga muvofiq tuzilgan moliyaviy hisobotini hamda xalqaro audit standartlariga muvofiq 2023-yil uchun o'tkazilgan audit tekshiruv natijalarini ko'rib chiqish;
- 6) Jamiyatning 2023-yil yakunlari bo'yicha moliya-xo'jalik faoliyatini tekshirish natijalari yuzasidan taftish komissiyasining xulosasini ko'rib chiqish;
- 7) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 24-avgustdagi PQ-4426-sonli qarori talablariga muvofiq, jamiyat boshqaruv raisining ishlab chiqarish, mahalliyashtirish, sanoatda kooperatsiya aloqalarini kengaytirish hamda axborot texnologiyalari masalalari bo'yicha birinchi o'rinbosarining 2023-yil yakunlari bo'yicha hisoboti;
- 8) Jamiyatda 2023-yil yakunlari bo'yicha korporativ boshqaruv tizimini baholash natijalari bo'yicha mustaqil baholovchi tashkilot xulosasini ko'rib chiqish;
- 9) Jamiyatning 2023-yil yakunlari bo'yicha

sof foydasini taqsimlash;

10) Jamiyat kuzatuv kengashi va taftish komissiyasi a'zolarini saylash;

11) Jamiyat boshqaruv a'zolari bilan tuzilgan mehnat shartnomasi muddatini uzaytirish;

12) Jamiyatning 2024-yilgi faoliyatini majburiy auditorlik tekshiruvidan o'tkazish uchun auditorlik tashkilotini belgilash;

13) Korxonada xaridlar jarayonining shaffofligi, asosligi, shu jumladan, mahalliy mahsulotlarning sifat va narx bo'yicha belgilangan parametrlarga muvofiqligini hisobga olgan holda import xaridlari, shuningdek, valyuta resurslaridan samarali foydalanilishi to'g'risida tashqi audit xulosasini tasdiqlash.

Aksiyadorlarni ro'yxatga olish 2024-yil 15-mart kuni soat 13:00 dan 14:00 ga qadar davom etadi.

Yig'ilishga aksiyadorlar shaxsini tasdiqlovchi hujjatlari va ularning vakillari amaldagi qonunchilikda belgilangan tartibda tasdiqlangan ishonchnomalar bilan kelishlari so'raladi.

Murojaat uchun telefon:
+99866-465-15-27.

Jamiyatning elektron pochta manzili:
jumadon@mail.ru

Hurmatli aksiyadorlar! Jamiyat aksiyadorlari umumiy yig'ilishi o'tkazilishi to'g'risidagi axborot va boshqa ma'lumotlarni jamiyat aksiyadorlariga sifatli va tezkor yetkazilishini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasining “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi Qonuniga muvofiq, elektron pochta orqali amalga oshiriladi. Shu bois sizdan elektron pochta manzilingizni (Email) taqdim etishingiz lozimligini ma'lum qilamiz.

JAMIYAT KUZATUV KENGASHI.

BEKOR QILINADI

Fuqaro Yakubova Baxora Xamrakulovnaga qarashli Samarqand shahri Firdavsiy ko'chasi, 111-uy-joyning kadastr hujjatlari to'plami (kadastr raqami 14:16:03:02:01:0317, 2012-yil 23-aprelda berilgan) yo'qolganligi sababli bekor qilinadi.

Sotuvchilar Gulamova Shoirax Djaxonalievna, Zakirov Baxodir Alievich va Zakirov Baxtiyor Alievich hamda sotib oluvchi Yakubova Baxora Xamrakulovnalar o'rtasida 2012-yil 12-aprelda Samarqand shahri Firdavsiy ko'chasi, 111-uy-joy uchun tuzilgan, Samarqand shahar 4-son davlat notarial idorasi tomonidan tasdiqlanib, 1-1387 raqam bilan reestrga kiritilgan oldi-sotdi shartnomasining sotib oluvchidagi nusxasi yo'qolganligi sababli bekor qilinadi.

Mulohaza uchun mavzu

Ochig'i, o'zimiz ham atrofimdagi ziyolilarning muzey va obidalarga kam borishidan xijolat chekaman. Borib kelganlarning aytishlaricha, ayrim xorijiy o'lkalarda bunday maskanlarga kelayotganlar orasida mahalliy aholi ham ko'pchilikni tashkil etadi. Buni o'zimizcha o'ylab ko'rdim. Nega biz bunday emas? Umu-man, tarixga qiziqish, uni hurmat qilish, muzey va obidalarga tashrif buyurish ko'nikmasi qayerda va qachon paydo bo'ladi?

Muzeyga borishni qachon o'rganamiz?

NASABINI BILMAGAN BOLA

Mashina ustaxonasi yoniga oq "Neksiya" kelib to'xtadi. Ruldan 70 yoshlardan oshgan otaxon tushib keldi, samimiy chehra bilan salom-alik qilgach, qimtibgina uzrini aytdi.

- Uzi, bolalarim, janozaga boryapman, mashina sal qiynalganga o'xshadi. Ruxsat bersalaringiz, ustaga bir ko'rsatsam.

...Tabiiyki, biz, ustaga ishimiz tushgan boshqa mijozlar otaxoniga e'tiroz bildirmadik. Aksincha, hurmatiga havasimiz keldi. Usta ham chaqqonlik bilan otaxonning mashinasiga unnay ketdi. Bobo usta bolaning chaqqon harakatlari, pishiqiliga havas qildi shekilli, unga gap tashladi.

- Yasha, bolam, kam bo'lma, aqlli usta ekansan. Qayerdansen, kimning o'g'lisani? Usta qo'li ishda bo'lsa ham ota-onasi, qarindoshlari qayerdanligi va kimlardanligini aytib o'tdi. Otaxon ularni tanimas ekan. Shuning uchun bobosini ko'rmaganligini, u kishi vafot etganini aytdi. Otaxonning boshqa so'rovlari ham javobsiz qoldi, negaki usta avlodining kasb-u kori, hunarini aytib berolmadi. Hatto uchinchi-to'rtinchi ajdodlarini ham bilmas ekan.

Otaxon jiddiy tortdi. So'ng ishlayotgan ustaning yelkasiga o'lini qo'yib, dedi:

- Bolam, ajdodni bilmaslik katta ayb. Haliyam kech emas, surishtirib ko'r. Sulolaning an'anasini hayotning mag'zini belgilaydi. Bobolaringga, ota-onangga o'xshashga harakat qil. Faqat mening gaplarimdan xafa bo'lma...

Mashina soz holatga kelgach, otaxon ish haqini berib, usta barobarida bizni ham duo qilib, manziliga shoshildi. U kishining so'nggi gaplari hammamizga ta'sir qildi.

BAHONA BILAN ISH BITMAYDI

Biz muzey va obidalarning yoshlar uchun chinakam darxonasi ekanini ko'p gapiramiz. Hatto bayramlarda yoki yozi ta'tilda o'quvchilarni bunday maskanlarga bepul olib borish choralarini ham ko'riladi. Bu albatta, vaqtinchalik tadbir. Garchi, xalq ta'limi tizimidagi dasturlarda o'quvchi-yoshlarni tarixiy obidalarga, muzeylarga olib borish majburiyati yuklangan bo'lsa-da, na tizim rahbarlari, na o'qituvchilar bu masala bilan jiddiy shug'ullanishmaydi.

Shuning uchun bu borada soha mutaxassislari fikri bilan qiziqdim.

- 5-11-sinf o'quvchilari uchun o'quv rejada muzey va madaniy meros obyektlarida amaliy mashg'ulot o'tish belgilangan, - deydi tarix fani o'qituvchisi D.Narziyeva. - Chunki eksponatlar yoki obidaning o'zi o'quvchilarda tariximizga bo'lgan tasavvurni boyitadi. Afssuski, ko'p hollarda bunday natijaga erisha olmayapmiz.

Viloyat maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi bergan ma'lumotga ko'ra, viloyatdagi o'quvchilarning 50 ming nafardan ortig'i o'quv yili davomida diqqatga sazovor maskanlar, madaniy meros obyektlari va muzeylarga sayohatga borgan. 10 foizi bu tadbirlarga jalb etilmagan. Ammo men o'sha 50 ming nafar bolalarning ham to'liq bog'iga ishonmayman. Chunki bu ish uchun mexanizm mukammal yaratilmagan.

O'quvchilarning bu xildagi maskanlarga borishi uchun, birinchidan, tarix fani o'qituvchisi juda fidoyi bo'lishi, tizim boshqarva va bo'limlari transportga mablag' ajratishi zarur. Ammo bu holat ko'zga tashlanmaydi. Ajratilgan mablag' boshqarva hisobida turgani uchun uni maktabga olish, transport korxonasi bilan shartnoma tuzish va boshqa tashvishlar ancha vaqt oladi. Binobarin, o'quvchi-yoshlarni madaniy meros obyektlariga to'lovsiz kirishini ta'minlash Prezidentning 2023-yil 8-maydagi farmonida ham belgilangan. Ammo hanuzgacha shahar va tumanlarda maktablar uchun muntazam ravishda bolalarni bunday joylarga olib borib kelishga transport vositasi ajratilmagan. Natijada hisobot so'ralganda raqamlarni istagancha qo'yib topshiraveramiz.

MUZEY MUZEYDEK BO'LISHI KERAK

Agar ijtimoiy tarmoqlarni kuzatsangiz xorijdagi shunaqa chiroyli muzeylar-

ni ko'rsatishdiki, o'sha zahotiyuq u yerga borish havasi uyg'onadi kishida. Muzeyning ko'rinishi, unga kirish-chiqish tartibi, ichidagi havastortar eksponatlar, tabiiyki, e'tiboringizni tortadi. Hatto buni xorijga borib kelgan hamyurtlarimiz ham ta'kidlashyapti, aniqrog'i, maqtashyapti.



Endi o'zingizga savol bering: biz qaysi bir muzeyimiz haqida ana shunday tasavvurga egamiz? Fuqarolarning, bolalarimizning muzey va obidalarga borishga qiziqmayotganligining sababi ham bunday maskanlarning diqqattortar emasligida. Bu haqda Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi bosh muhofizi, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori Mahmudxon Yunusovning fikrlarini o'rgandik.

- Yurtimizda ilk muzeylar tashkil topganiga 140 yil bo'ldi, - deydi u kishi. - Albatta, ularni zamonaviy tusga keltirish bo'yicha juda ko'p ish qilinayapti. Madaniy meros agentligi tuzildi, Madaniyat va san'atni rivojlantirish jamg'armasi ochildi, texnologiya jihozlari ham keltirilyapti. Bundan tashqari, xorijda ko'rgazmalar uyushtirayapmiz, ko'plab muzeylar ta'mirlanyapti.

Ammo mutaxassis sifatida ta'kidlamochimanki, biz hali muzeylarimiz jozibadorligi, mazmundorligi va ommaviylikini ta'minlash uchun juda ko'p ish qilishimiz kerak. Shu o'rinda bir misol aytib o'tsam, yaqinda Parijda olti metrlik Afrosiyob devori va boshqa shu davrga oid ashyolarni namoyish qildik. Kataloglar chiqardik. Fransiyaliklar shunchalik qiziqdilar-ki, ashyolarimiz katalogi to'rt marta qayta nashr qilinib, qirq ming nusxada sotildi. Bizda esa butun boshli viloyatdagi birorta muzeyga ekskursivod shtati ajratilmagan. Sayyohlik firmalari ekskursivodlarning bilimlari esa talabga javob bermaydi.

Muzeylarimizni zamonaviy qilish uchun nafaqat ularni ta'mirlash, zamonaviy texnologiyalar bilan qurollantirish, atrofini obod qilish kerak, balki xizmat ko'rsatishning ham samarali usullarini joriy qilishimiz lozim. Bizning esa ko'zimiz bundan 30-40 yil oldingi holatlarga ko'nikib qolgan. Agar yoritish moslamalarini hisobga olmaydigan bo'lsak, eksponatlar targ'ibotida o'zgarishlar kam.

Mutaxassis fikridan ayon bo'lyaptiki, bizda ham muzey va tarixiy obidalarni ommaviy ziyorat maskanlariga aylantirish choralarini ko'rilishi kerak. Toki bu yerga keluvchi har bir inson avvalo, ko'p ma'lumotga ega bo'lishi, o'z xalqi tarixi bilan g'ururlanishi, ma'naviy ehtiyojini qondirishi va shuning barobarida, avlodlarning ham ana shu an'analarga sodiqligini ta'minlashi lozim.

Fazliddin FAXRIDDINOV.

SHEROZ QAL'A

OCHIQ OSMON OSTIDAGI MUZEYGA AYLANTIRILADI



Bulung'ur tumanida 19 ta arxeologik, 6 ta arxitektura madaniy meros obyekti ro'yxatga olingan bo'lib, sayyohlar diqqatini tortadigan joylar turizm maskaniga aylantirilmogda. Jumladan, tumandagi Xo'ja Hofiz Merosiy ziyoratgohi hamda Sheroz qal'a yodgorligida amaliy ishlar boshlangan.

ERGANAKLI "TURIZM MAHALLASI" BO'LADI

Tumanning Erganakli mahallasida joylashgan "Xo'ja Hofiz Merosiy" maqbarasi Qur'oni karimni yetti qiroatda o'qigan alloma nomi bilan bog'liq. O'zbekiston Fanlar akademiyasi Sharqshunoslik institutida saqlanayotgan tarixiy manbalarga ko'ra, Xo'ja Hofiz Merosiy 1475-yilda Bulung'ur tumani hududidagi Bolg'ali qishlog'ida tavallud topgan. Madrasalarda tahsil olgan va Ubaydullaxon xizmatiga kirib, bosh muftiy darajasiga ko'tarilgan. Alloma 1528-yilda Eronning Mashhad shahrida vafot etadi. Vasiyatiga ko'ra, o'limidan 6 oydan keyin Sulton Ubaydullaxon farmoni bilan xoki Bulung'ur tumani-ga olib kelib ko'milgan.

- Xo'ja Hofiz Merosiy shoir, xattot, diniy arbob bo'lib, Qur'oni karimni yetti xil qiroatda o'qiy olgan dunyodagi yetti allomalardan biri, - deydi Xo'ja Hofiz Merosiy ziyoratgohi va Sheroz qal'a yodgorligi rahbari Narzulla Qoraboyev. - Alloma qoldirgan meros va qo'lyozmalar Sharqshunoslik institutida saqlanmogda. Institut olimlari bilan hamkorlikda Xo'ja Hofiz Merosiy vasiyatnomasining aslini Pokistondan olib kelganmiz. Ammo uning qalamiga mansub devonlar, she'riy asarlar hali to'liq o'rganilmagan va tarjimaga muhtoj.

Sulton Ubaydullaxon tomonidan allomaning xoki qishloqqa olib kelingach, bu yer muqaddas joyga aylandi. 2001-yilda xalq hashari bilan maqbara va masjid qurildi. 2010-yil 20-avgustda Xo'ja Hofiz Merosiy nomi bilan bog'liq tarixiy joy madaniy meros obyektlarining "Diqqatga sazovor joylar" toifasiga kiritildi.

Tuman hokimining o'rinbosari Azizbek Bo'riboevning aytishicha, Erganakli mahallasini "Turizm mahallasi"ga aylantirish uchun dastur ishlab chiqilgan va Xo'ja Hofiz Merosiy ziyoratgohi hududida bosqichma-bosqich ishlar amalga oshirib kelinmogda.

- Bugungi kunga qadar ziyoratgohga olib boruvchi 5,5 kilometr yo'l to'liq asfaltlanib, 6,5 kilometr ichimlik suvi va 5,5 kilometr elektr tarmoqlari tortildi, - deydi A.Bo'riboev. - Shuningdek, hududda yana 10 ta oilaviy mehmon uyi, 2 ta o'tov lager majmuasi, 5 ta savdo-xizmat obyektlari tashkil etish ko'zda tutilgan.

AMIR TEMURNING MUDOFAA QAL'ASI QAYTA TIKLANADI

Xo'ja Hofiz Merosiy qadamjosidan qir-adirliklardan iborat Bolg'ali qishlog'idagi Sheroz qal'aga o'tiladi. Amir Temur harbiy yurishlari davomida Eronni qamal qilganda Sheroz qal'asini olishda qiynaladi. Shu sabab 1396-1402-yillarda Samarqandga kirishda mustahkam qal'a bunyod etadi va uni

Ishlab chiqarish korxonalaridan tuhfa

Davlatimiz rahbarining 2022-yil 27-maydagi «Muzeylarda xizmatlar sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» qo'ri qarori muzeylar imkoniyatlaridan samarali foydalanish uchun keng yo'l ochdi.

Qarorga ko'ra, O'zbekistonda ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonalarining o'zlari ishlab chiqarayotgan mahsulot namunalarini davlat muzeylariga bepul berilishi belgilangan. Shu asosda viloyatdagi yirik korxonalarda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlardan namunalar olinib, muzey fondida saqlanmogda.

Jumladan, viloyatimizdagi yirik ishlab chiqaruvchi «Agromir» MCHJ dan meva va shariat qadoqlari, «Puremilke Works» korxonasi sut mahsulotlari idishlari, «Samarqand avtomobil zavodi»da «PIKAP» modelkasi kichik nusxasi, ishlab chiqarish jarayoni plakatlari va videoroliklar, «Zarafshon tekstil» fabrikasidan 10 turdagi trikotaj mahsulotlari, «Asl nafis» MCHJdan 4 turdagi chinni buyumlar, «Azia Metall Prof» korxonasi-dan 3 turdagi turli hajmdagi metall mahsulotlar, «Yasham erkapan carpet» korxonasi-dan 2 turdagi gilamcha, «Daka teks» MCHJdan bir dona ip-kalava mahsulotlari muzeyga qabul qilindi.

Ushbu mahsulotlar vaqt o'tgan sayin muzey tarixidan o'rin oladi va kelajak avlodga eksponat sifatida ko'rgazmalar tashkil etiladi. Shuning uchun mahsulot ishlab chiqarishda o'z brendiga ega bo'lgan korxonalar faoliyatini tarixga muhrlash va bu haqda kelajak avlodga yetkazishda Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi bilan hamkorlik qilsa, maqsadga muvofiq bo'lardi.

Zokir JAYNAROV,
Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi marketologi.

Sheroz deb nomlaydi. Qal'ani 20 metr chuqurlikdagi Bulung'ur arig'i o'rab turadi. Arig'ning eni 18-20 metr bo'lib, tik holatda hech bir dushmanning qal'aga o'tishiga imkoniyat bermaydi. Qal'a atrofida 9 ta buloq bo'lib, 3 tasi saqlab qolingan. Bulung'ur arig'idan ikki tomonga o'tish uchun juda mustahkam ko'priq qurilgan. Ko'prikning eni taxminan 12 metr bo'lib, bu yerdan "Buyuk ipak yo'li" o'tgan.

- Sheroz qal'asining umumiy maydoni 6-7 gektar, tuman hokimining qarori bilan uni asrab-avaylash choralarini ko'rilmogda, - deydi N.Qoraboyev. - Qal'ani o'rab turuvchi Bulung'ur arig'i mo'g'olcha "Bulung'ur" - "loyqa suv" degan ma'noni anglatib, umumiy uzunligi 90 kilometrni tashkil etadi. Sheroz qal'a juda mukammal qurilgan bo'lib, bu yerda Amir Temurning qarorgohi, harbiy askarlar uchun oshxona va ko'plab xonalar bo'lgan. Agar qal'a qamalda qoladigan bo'lsa, Bulung'ur arig'idan suv olish uchun yashirin yo'ldan foydalanilgan. Sheroz qal'asi tarixini to'liq o'rganish, qazish ishlarini olib borish, noyob topilmalarni restavratsiya qilish, yengil konstruksiyalar bilan yopish, muhofaza qilish, bu joyda qurilish infratuzilmasini yaratish maqsadida 23 milliard 500 million so'mlik loyiha smeta hujjatlari tayyorlangan.

2015-2019-yillarda Samarqand arxeologiya instituti olimlari tomonidan olib borilgan qazishma ishlar davomida temuriylarga oid ko'plab ashyolar, oltin, mis tangalar topildi. Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 30-sentabrdagi qaroriga ko'ra, qal'ada qazish ishlarini olib borish, restavratsiya qilish, noyob topilmalarni saqlash uchun mablag' viloyat mahalliy budjeti va Madaniyat vazirligi huzuridagi madaniyat va san'at jamg'armasi tomonidan adratilishi kerak. Qaror bilan jamg'arma tomonidan o'tgan yil 12 milliard so'mlik loyiha smeta taklifi Iqtisodiyot va moliya vazirligiga berildi.

Shu kungacha Sheroz qal'aga olib boriladigan 13 kilometr yo'lga asfalt yotqizildi, 2,5 kilometr ichimlik suvi, 3,5 kilometr elektr energiyasi tarmoqlari tortilib, 29 dona yoritish chiroqlari o'rnatildi. Arxeologik qazishma vaqtida temuriylar davriga xos noyob yodgorliklar topilgan yerning tom qismi yopildi. Qal'a hududida bitta avtoturargoh, 1,5 kilometr salomatlik yo'lakchalari hamda Bulung'ur arig'i ustiga 1 milliard 7 million so'mlik ko'priq qurildi.

Madaniy meros obyektlarini asrash va turizm hududlarini loyihalashtirish institutining tarixiy obidalar bo'yicha bosh arxitektor Mamatqul Xoliqulovning ma'lum qilishicha, Sheroz qal'a madaniy yodgorligini tumanning eng diqqatga sazovor joylari toifasiga kiritish, maskanni ochiq osmon ostidagi muzeyga aylantirib, hududda Amir Temur ko'prigi, muzeyi va arkini qurish hamda sayyohlar uchun barcha sharoitlarni yaratish bo'yicha loyiha tayyorlangan. Shuningdek, Bulung'ur mahallasi Amir Temur ko'chasida joylashgan XIX-XX asrlarga oid, ilgari nasroniylik cherkovi, keyinchalik "Barkamol avlod" bolalar markazi sifatida foydalanilgan binoni me'moriy yodgorliklarni ta'mirlash bo'yicha davlat dasturiga kiritish rejalashtirilgan.

F.RO'ZIBOYEV.

2019-yilda Janubiy Koreyaning Madaniy meros jamg'armasi bilan Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi va O'zbekiston Fanlar akademiyasi o'rtasida "Ipak yo'li madaniy merosini tadqiq etish va saqlash"ga doir memorandum imzolangan. Loyiha "Ipak yo'li" madaniy merosining saqlanishi va tadqiq etilishi bo'yicha ma'lumot hamda ko'nikma almashinuvi, shu bilan birga, arxeologik tadqiqotlar orqali turizmni rivojlantirish, Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi fondida saqlanayotgan etnografik va arxeologik topilmalarni restavratsiya va konservatsiya qilishga yo'naltirilgan.

Afrosiyob muzeyi restavratsiya qilindi

Shu asosda Koreya hukumati madaniy meros sohasidagi ODA (Official Development Assistance) loyihasi amalga oshirib, 2019-2021-yillarda Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi tarkibidagi O'zbekiston madaniyati tarixi davlat muzeyida zamonaviy konservatsiya va restavratsiya laboratoriyasini tashkil etgan edi. Ayni paytda O'zbekiston Madaniy meros agentligi, Janubiy Koreya Madaniy meros jamg'armasi va soha mutaxassislari hamkorligida Samarqand viloyatidagi tarixiy obidalarni, xususan, Afrosiyob muzeyini asrab-avaylash va turizm markaziga aylantirish bo'yicha amaliy ishlar davom etmogda.

Jumladan, ODA dasturi asosida Janubiy Koreyaning Madaniy meros jamg'armasi tomonidan 2022-2026-yillarga mo'ljallangan "Samarqand viloyatining tarixiy-madaniy turizm salohiyatini oshirish" loyihasi doirasida Afrosiyob muzeyining restavratsiya ishlari uchun 33 ming AQSH dollari ajratildi. Ushbu mablag'ga muzeyning birinchi qavati (isloimgacha bo'lgan davr Samarqand tarixi) ekspozitsiyasi yangidan zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlandi, ko'rgazmalar zali, videozal va yo'laklar yangilandi. Ikkinchi qavatning shifti va tomi ham qayta ta'mirlandi.

Hozirgi kunda muzey ekspozitsiyasidagi eksponatlar soni 2000 dan ortdi va ularning sonini yanada ko'paytirish, konservatsiya va restavratsiya qilish ishlari davom etmogda.

Mahmudxon YUNUSOV,
Samarqand davlat muzey-qo'riqxonasi bosh muhofizi.

